

Vallavalitsuse tegemistest

lk 2-5

Tasub teada

lk 8

Haridus

lk 11-13

Saame tutvavaks

lk 6

Terviseinfo

lk 10

Järelokaja

lk 14-15

Hariduspreemiad 2022

Aastate õpetaja preemia – Karin Jürgen
Aasta õpetaja preemia – Reeda Sadam
Aasta alushariduse õpetaja preemia – Aili Velbaum
Hariduse aastapreemia – Suure-Jaani Kool
Aasta noorsootöö preemia – Suure-Jaani
Noortekeskus ja projekt „Terves kehas terve vaim“

Karin Jürgen on Olustvere lasteaia Piilu õpetaja. Ta on lasteaia töötanud 45 aastat ning andnud oma tegevusega lasteaiale hindamatu panuse.

Ta märkab iga last ning peab lugu elukestvast õppes ja uute oskuste omandamisest. Ta laseb lastel katsetada ja ise läbi kogemuse õppida, tema jaoks on oluline laste sotsiaalsete oskuste ja iseseisvuse arendamine ning laste innustamine läbi positiivse tagasiside ja erinevate õpetamisviiside. Läbi ühiste lauamängude ja mõtestatud tegevuste õpetab ta lastele märkamatu selgeks õpioskused ja inimlikud väärtused. Lisaks igapäevasele õppetööle ja tegevustele rühmas, kaasab ta lapsi osalema erinevates haridusprojektides, näiteks Suukooli projekt või erinevad taimekasvatamised. Temaga koos tegutsedes tunnevad lapsed end turvaliselt ja motiveeritult – ta jagab lastele täpseid selgitusi, kuulab nende ettepanekuid, õpetab neid mõistma endi tundeid ning märkab, kui laps tahab jagada oma muret või rõõmu. Ta aitab lastes leida endas ja ka teistes head ning seda ka välja ütlemata. Õpetajana annab ta lastevanematele pidevalt tagasisidet laste igapäevaste tegemiste ja lapse üldise arengu kohta. Ta on väärtuslik õpetaja ka sobitusrühmas, kus tuleb tööd teha erivajadustega lastega ning kaasata neid rühmategevustesse. Kolleegide seas on ta hinnatud kui kogemuste, oma teadmiste, koolitustelt saadud info ja enda loodud õppemängude jagaja. Ta hindab enda ja kolleegide tööd ning osaleb aktiivselt lasteaia meeskondlikes tegemistes.

Reeda Sadam on Suure-Jaani Kooli klassiõpetaja ja kunstiopetuse õpetaja.

Tänu oma pikaajalisele õpetajatöö kogemusele oskab ta läheneda igale õpilasele individuaalselt. Ta kohandab õppimise tempot ja lähenemisviise

vastavalt õpilase võimekusele ning oskab kujundada õppeprotsessi nii, et iga laps saab eduelamuse. Ta on klassijuhatajana leidnud igale lapsele valdkonna, milles end proovile panna – olgu selleks siis Tartu Ülikooli teaduskooli matemaatikavõistlus, lugemisprogramm „Lugemisisu“, koolinäidend või muusikaline etteaste. Aineõpetajana on tema juhendatud tööd osalenud pea igal Eestis korraldatud ainevõistlusel. Koos osaletakse erinevates programmides, võistlustel ja tehakse ühiseid ettevalmistusi kooli üritusteks.

Tema õppemeetodite valik on teadlik ja lähtub kooli aasta teemast ning eesmärkidest, lisaks otsib ta alati võimalusi, kuidas õpet mitmekesistada, ning hindab kõrgelt koostegemise rõõmu.

Selleks, et näha, millise keskkonna Reeda on loonud, tuleb külastada tema klassi. Seal võib leida nii potist nina välja pistnud kurgitaime, rahvarietesse maalitud vineerist nukud, laste meisterdatud ajakirjad kui ka näiteks UnicornSquadi musta kasti.

Lisaks õpilastele hindavad teda kõrgelt nii lapsevanemad kui ka kolleegid. Lapsevanemad peavad oluliseks, et neid kaasatakse olulistesse teemadesse õpilase arengus. Kolleegide jaoks on ta hinnatud koostööpartner, sest pole valdkonda, mille puhul ta ei oleks valmis ühisprojektis kaasa lööma.

Aili Velbaum on Tääksi lasteaiaarühma Täksikud õpetaja.

Ta on loov, töökas, abivalmis ning nutikas ja leidlik nagu Leiutajateküla Lotte. Kui tundub, et miskit on puudu, siis mõtleb tema lahenduse ja teeb selle ära, olgu selleks vaja kasvõi trelli või haamrit. Ta pakatab ideedest, on hea organiseerija ja super reageerija, päästes ükskord isegi lasteaia jõulud. Ta on kaastund-

Marlen Silm (Suure-Jaani Noortekeskus), Aili Velbaum, Evald Sepp (Suure-Jaani Kool), Reeda Sadam ja Karin Jürgen.

FOTO: MARKO REIMANN

lik ja õiglane, armastab väga lapsi, samas oskab ka reegleid ja piire kehtestada. Talle on oluline märgata igat last ja leida võimalusi lapse individuaalseks arendamiseks. Ta on väärtuslik töökaaslane, kes oma suure südame ja särava naeratusega on alati kõigi jaoks olemas.

Suure-Jaani kool

2021. aasta sügisel organiseeriti teistmoodi koolipäevad ehk õpihuvi tekitav laager, kus kolme päeva jooksul toimusid kindlate õppetundide asemel lõimitud tegevused. Nimetatud õpihuvipäevade raames sooviti õpilasi viia lähemale erinevat tüüpi huvitegevusele ning näidata neile õppeainete ja huvialade vahelist seost. Laagripäevadel ühendati ühtseks pereks mitme koolimaja õpilased. Kolmel päeval tegeleti spordiga, mõõdeti ja arutati, tehti koostööd Teadusbussi ja Viljandi gümnaasiumi noortega, meisterdati skulptuure, virtuaalseid postreid, plakateid ja muid põnevaid teoseid. Rohkem kui 400 lapsega õpihuvilaagris saadi tunda nii plaanide õnnestumisi kui tuli käivitada varuplaane. Kevadel 2022 seis kool uue pedagoogilise väljakutse ees – Ukraina-Vene sõja tõttu Eestisse ja Põhja-Sakala valda jõudnud põgenike lapsed vajavad kiirelt turvalist lasteaia- ja koolikeskkonda. Koostöös vallavalitsuse esindajatega organiseeriti sobivad ruumid, leiti nende samade põgenike seast vajalikud õpetajad ning

14.09.2022 toimus Sakala keskus VOL-i esimehe Alar Karu pidulik tänuvastuvõtt maakonna uutele haridustöötajatele, aineühenduse juhtidele ning aasta õpetaja 2022 laureaatidele ja nominentidele. Reeda Sadam valiti aasta klassiõpetajaks Viljandimaal.

FOTO: TAAVI BERGMANN

käivitati lasteaia- ja koolirühm Ukraina lastele, et nad saaksid end kodust eemal tunda natukenegi turvalisemalt ja saada osa tavalise lapse päevarutiinist ning nende vanematel oleks samal ajal aega tegeleda põgenikustaatusega kaasneva paberimajanduse ja käikudega. Suur kummardus ja südamlük tänu selle eest!

Suure-Jaani noortekeskus ja projekti „Terves kehas terve vaim“ meeskond

Selle projekti raames sooviti toetada ja hoida noorte vaimset tervist läbi ühiste atraktiivsete tegevuste, uute kogemuste ning tervislike eluviiside. Projekt

hõlmas erinevaid tegevusi, millesse olid kaasatud kogukonna noored – kohtumine toitumishariduse erivõime arendajaga Erik Orguga, et tutvustada tervislike eluviise ja toitumist, SUP-laua õppepäev Suure-Jaani Tervisekojas, et õpetada noortele aktiivset ja ohutut vaba aja veetmise võimalust. Projekti pärliks oli Kulinaarne meistriklass, mille raames sai 10 noort valmistada Eesti Vabariigi Presidendi Kantselei peakoka Taigo Lepiku käe all Suure-Jaani noortekeskuse köögis 5-käigulise õhtusöögi oma vanematele. Noored said tõelise elamuse osaliseks, kus neid kaasati toiduvalmistamise kunsti kõikidesse tööprotses-

sidesse ja võeti neid kui võrdväärseid partnereid – nad said tutvuda erinevate toiduvalmistamise viiside ja tehnikatega, dekoreerida saali, katta laudu, serveerida toite külaliste ning õhtu finaalina osaleda ka ise pidulikul õhtusöögil. Projektiga pakuti mõtestatud tegevusi kõikidele valla piirkondade noortele, lisaks Suure-Jaani noortele ka noored Kõost, Kõpust, Võhmast, Vastemõisast, Sürgaverest ja Olustvere piirkonnast. Läbi aktiivse kaasatuse pakuti noortele positiivseid emotsioone, mis on vaimse tervise seisukohalt ülilooline.

Palju õnne kõigile!

Põhja-Sakala Vallavolikogu

27.10.2022

- Kehtestati Põhja-Sakala valla jäätmehoolduseeskiri.
  - Kehtestati Põhja-Sakala vallavalitsuse (ametiasutuse) struktuur ja teenistuskohdade koosseis: alates 01.11.2022 on valitavaid/nimetavaid ametikohti 3, ametnikke 29,7 ja töötajaid 8 ning alates 01.01.2023 on valitavaid/nimetavaid ametikohti 3, ametnikke 31,7 ja töötajaid 6.
  - Vabastati Kadri Linder Põhja-Sakala Vallavalitsuse liikme kohustustest ja kinnitati Kaie Toobal Põhja-Sakala Vallavalitsuse liikmeks.
  - Vabastati Põhja-Sakala Vallavalitsuse palgaline liige Kadri Linder abivallavanema ametist.
  - Nimetati Põhja-Sakala Vallavalitsuse palgalise liikmena ametisse abivallavanem Kaie Toobal, kes koordineerib valla sotsiaal, haridus- ja kultuuri, spordi- ja noorsootöö, huvitegevuse, vaba aja, kodanikuühenduste ning külaliikumise tegevusvaldkondi. Abivallavanema koormus alates 01.11.2022 on 1,0 ja põhipalk 3000 eurot kuus.
  - Otsustati, et alates 01.11.2022 on abivallavanem Jaanus Rahula koormus 1,0 ja põhipalk 3000 eurot kuus.
  - Lõpetati Põhja-Sakala Vallavalitsuse põhimääruse muutmise eelnõu I lugemine ja suunati II lugemisele.
  - Lõpetati sotsiaalhoolekandeline abi osutamise korra I lugemine ja suunati II lugemisele.
  - Otsustati lugeda haridus- ja kultuurikomisjoni esimeheks valituks Jüri Hansen ja aseesimeheks Aivar Paas ning sotsiaalkomisjoni esimeheks valituks Eve Soopa ja aseesimeheks Viive Lehtla.
  - Otsustati lugeda Põhja-Sakala Vallavolikogu alatise revisjonikomisjoni esimeheks valituks Jan Kraner, aseesimeheks Priit Toobal ning liikmeteks Tõnis Riisk, Arnold Pastak ja Margus Ojaste.
  - Kinnitati Põhja-Sakala Vallavolikogu alatiste komisjonide koosseis: haridus- ja kultuurikomisjon Jüri Hansen, Aivar Paas, Marko Aatonen, Siiri Kruuse, Mait Rand, Madis Randaru, Enno Rohelpuu, Silver Silm ja Sergei Vassiljev; sotsiaalkomisjon Eve Soopa, Viive Lehtla, Kersti Jõgi, Kuldar Keres, Mait Rand, Romeo Muck, Aleksander Pukman ja Reiko Sülla.
  - Määrati Põhja-Sakala vallavanema asendamise järjekord: esimeses järjekorras majandusvaldkonna abivallavanem, teises järjekorras humanitaarvaldkonna abivallavanem.
  - Kuulati üle vaadet OÜ-ga Gunbirdy seotud kohtuasjadest ja seisukohta kompromissetepanekute suhtes.
- Istung lõpetati 28.11.2022 kell 01.33 ning päevakorra punktidega 14–21 otsustati jätkata 10. novembril 2022.

Põhja-Sakala valla noortevolikogu II koosseis

FOTO: ERAKOGUST

3. oktoobril 2022 toimunud noortevolikogu valimiskomisjon kinnitas II koosseisu liikmeteks need tublid ja motiveeritud noored: Karmen Grünbaum (Suure-Jaani), Viktooria Kivimurd (Sürgavere), Kim Wüthrich (Võhma), Tuuli Randmäe (Võhma), Kristiina Saar (Võhma), Henri Helü (Võhma), Iris Salm (Suure-Jaani), Kärölin Korotkov (Kõo)

13. oktoobril toimunud Põhja-Sakala valla noortevolikogu II koosseisu 1. koosolekul tegime kokkuvõtte eelmisest hooajast ja ühiselt korraldatud kogukonnapäevast ning vaatasime tulevikku, ehk panime paika lähiaja plaanid. Noortevolikogu juhina jätkab Iris Salm, aseesimehed on Henri Helü ja Kärölin Korotkov.

MARLEN SILM

Suure-Jaani noortekeskuse juhataja ja noortevolikogu mentor

Põhja-Sakala Vallavalitsuses

03.10.2022

Majandusküsimustes:

- nõustuda Ilbaku külas asuva Lubjaahju katastriüksuse (ligikaudne pindala 9,51 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamisega ning määrata jagamisel moodustatavatele uutele katastriüksustele koha-aadress ja sihtotstarve: Lubjaahju (100% elamumaa), Lubjapõllu (100% maatulundusmaa);
- nõustuda Aimla külas asuva Aru katastriüksuse (pindala 7,31 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamisega ning määrata jagamisel moodustatavatele uutele katastriüksustele lähiaadress ja sihtotstarve: Aru (100% maatulundusmaa), Metsavahi (100% maatulundusmaa);
- nõustuda Tällevere külas Kõrvesaare katastriüksuse (ligikaudne pindala 29,11 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamisega ning määrata jagamisel moodustatavatele uutele katastriüksustele koha-aadress ja sihtotstarve: Kõrvesaare (100% maatulundusmaa), Kaasikumäe (100% maatulundusmaa);
- nõustuda Metskülas Orava katastriüksuse (ligikaudne pindala 7,97 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamisega ning määrata jagamisel moodustatavatele uutele katastriüksustele koha-aadress ja sihtotstarve: Orava (100% elamumaa), Oravametsa (100% maatulundusmaa);
- nõustuda Soomevere külas Kalda katastriüksuse (ligikaudne pindala 3,43 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamisega ning määrata jagamisel moodustatavatele uutele katastriüksustele koha-aadress ja sihtotstarve: Kalda (100% maatulundusmaa), Kooli (100% maatulundusmaa);
- nõustuda Supsi külas asuva Supsikõrtsi katastriüksuse (ligikaudne pindala 19,82 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamisega ning määrata moodustatavatele uutele katastriüksustele koha-aadress ja sihtotstarve: Lehesmetsa (100% maatulundusmaa), Supsikõrtsi (100% maatulundusmaa), Seruküla tee T2 (100% transpordimaa);
- nõustuda Navesti külas Rumbi katastriüksuse (ligikaudne pindala 10,44 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamisega ning määrata jagamisel moodustatavatele uutele katastriüksustele koha-aadress ja sihtotstarve: Rumbi (100% elamumaa), Rumbipõllu (100% maatulundusmaa);
- anda Vastemõisa külas Seemnekeskuse kinnistule kuivati ehitusprojekti koostamiseks vajalikud projekteerimistingimused;
- majandusosakonnal väljastada ehitusluba Vihi külas Tee-dearu kinnistule puurkaevu rajamiseks ja Vastemõisa külas Vastemõisa rahvamaja kinnistul lasteaia laiendamiseks;
- majandusosakonnal väljastada kasutusluba Kõo külas Vallamaja kinnistule madalseiklusraja kasutusele võtmiseks ja Supsi külas Tammiku kinnistule püstitatud päikeseelektrijaama kasutusele võtmiseks;
- seada tähtjatu sündvaldus Enefit Connect OÜ kasuks tehnorajatise ehitamiseks ja talumiseks Põhja-Sakala vallas Kõo külas asuvale Kõo 4 korteriomanditele.

Haridus-, spordi- ja kultuuriküsimustes:

- sõlmida leping kahe lapsevanemaga lapsehoiuteenuse hüvitise maksmiseks;
- maksta tegevusrealit Huviharidus toetust 83 eurot kahe lapse huvitegevusega seotud kulude katteks;
- kinnitada Põhja-Sakala Raamatukogu direktori valimiseks avaliku konkursi läbiviimiseks ajutine konkursikomisjon koosseisus: vallavanem Karel Tõlp – komisjoni esimees; abivallavanem Kadri Linder; vallasekretär Veronika Ling – komisjoni sekretär; Kärt Linder – raamatukogu nõukogu liige; Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu liige, Viljandi Linnaraamatukogu juhtivspetsialist Ülle Rüütel;
- määrata Põhja-Sakala valla 2022. aasta hariduspreemiad;
- kinnitada Suure-Jaani lasteaia Sipsik hoolekogu koosseis: lastevanemate esindajad: Nelly Heinaste (Lepatriinu rühm); Marlen Silm (Päikesekiire rühm); Anu Tõkke (Mesimummu rühm); Maris Kibar (Põrnika rühm); Lilian Karjus (Liblika rühm); Helen Talviste (Rõõmurullid rühm); Eha Kukk – Kõidama tegutsemiskoha õpetajate esindaja; Merle Laane – Suure-Jaani tegutsemiskoha õpetajate esindaja; abivallavanem Kadri Linder – pidaja esindaja.

Sotsiaalküsimustes:

- volitada sotsiaaltöõspetsialisti Aigi Pihlakut esindama kaht isikut igasugusel asjaajamisel ja kõikide õigustoimingu ning tehingute tegemisel;
- volitada lastekaitse spetsialisti Annika Kadakut esindama üht isikut igasugusel asjaajamisel ja kõikide õigustoimingu ning tehingute tegemisel;
- maksta valla eelarvest Lustivere Hooldekodus viibiva isiku hoolduskulude puudujääv osa igakuuliselt hoolekandeteenuse osutaja esitatud arve alusel alates 30.09.2022;
- eraldada ühele isikule eluruumi tagamise teenuse raames sotsiaaleluruum asukohaga Kõpu alevikus tähtajaliselt 10.10.2022–10.10.2024;

- esitada kohtule avaldus eestkoste seadmiseks ühe täisealise piiratud teovõimega isiku üle.

Muudes küsimustes:

- keelduda registreerimast nelja isiku elukohaks Täaksi Põhikooli.

Finantsküsimustes:

- tutvuti eelarve täitmise aruandega seisuga 31.08.2022.

12.10.2022

Majandusküsimustes:

- suunata Põhja-Sakala valla avalikus kasutuses olevate teede teehoiukava aastateks 2023–2032 tutvumiseks eelarve- ja majanduskomisjonile;
- pikendada 2022. a hajaasustuse programmist kahe toetuse saaja projekti tingimuste täitmise tähtaega kolme kuu võrra;
- majandusosakonnal väljastada ehitusteatis Loopre külas Kerdo kinnistule reoveepuhasti ja külmaveetorustiku paigaldamiseks;
- kiita heaks hajaasustuse programmist toetuse saaja projekti „Kanaliseerimisüsteemi ehitamine“ aruanne koos täitmise eelarvega;
- majandusosakonnal väljastada ehitusluba: 1) Pärakülas Lauda kinnistule Robotika tootmishoone püstitamiseks; 2) Täaksi külas Jaanioru kinnistule puurkaevu rajamiseks; 3) Vihi külas Antsuõue kinnistule teenindushoone püstitamiseks;
- lükata edasi ehitusloa väljastamine Sandra külas Karuskose kinnistule Karuskose koolituskeskuse püstitamiseks;
- anda nõusolek tähtjatu isikliku kasutusõiguse seadmiseks Suure-Jaani linnas Elektrilevi OÜ kasuks vallale kuuluvatele kinnisasjadele Nigula tn 9 (isikliku kasutusõiguse ala pindala 7,2 m²) ja Nigula tn 11 (isikliku kasutusõiguse ala pindala 17 m²);
- lükata edasi Põhja-Sakala Vallavalitsuse 17.01.2022 korralduse nr 22 „Aadressi ja sihtotstarbe määramine katastriüksuste jagamisel“ muutmise;
- lükata edasi Sakala Teed OÜ Önniste kruusakarjääri keskonnala nr VILM-054 muutmise taotlusega nõustumine;
- lükata edasi Kõpu alevikus Pärnu mnt 3 katastriüksuse (ligikaudne pindala 3,7818 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamisega nõustumine;
- saata tagasi veel vähemalt kahe pakkumise võtmiseks AS-i Suure-Jaani Haldus taotlus anda nõusolek ehitustööde lepingu sõlmimiseks OÜ-ga Mulgi Maaehitus vastavalt esitatud pakkumisele;
- esitada volikogule eelnõud: 1-4/102 Põhja-Sakala valla jäätmehoolduseeskiri – II lugemine; 1-4/109 Põhja-Sakala vallale kuuluva kinnisasja rendile andmine; 1-4/116 Ülde küla detailplaneeringu kehtetuks tunnistamine; 1-4/117 Ülde küla keskasula detailplaneeringu kehtetuks tunnistamine; 1-4/141 Hoonestusõigusega koormatud kinnistu võõrandamine; 1-4/142 Olustvere jaamahoone teenindusmaa detailplaneeringu kehtetuks tunnistamine; 1-4/145 Loa andmine kinnisasja omandamiseks.

Finantsküsimustes:

- esitada volikogule eelnõu nr 1-4/147 Kaasava eelarve suuruse määramine.

Haridus-, spordi- ja kultuuriküsimustes:

- sõlmida leping kahe lapsevanemaga lapsehoiuteenuse hüvitise maksmiseks kuni 31.12.2022 ja muuta kahe lapsevanemaga sõlmitud lepingut;
- tutvuti kirjaga 10-4/1375 Selgituste küsimine pöördumisele;
- maksta tegevusrealit Huviharidus toetust 108,87 eurot ühe lapse huvitegevusega seotud kulude katteks;
- anda kinnituskiri, et Põhja-Sakala Vallavalitsus tasub ühe lapse osalustasu Kilingi-Nõmme Muusikakoolis;
- kinnitada Kirivere Kooli hoolekogu koosseis: lastevanemate esindajad: Merylin Nurk (rühm Tähed); Erle Kütsar (rühm Killud); Ester Pedosk (rühm Killukesed); õpetajate esindajad: Aili Miller (rühm Tähed); Käthlin Evert (rühm Killud), Ene Seil (rühm Killukesed); kooli lastevanemate esindajad: Teele Kukk, Elle Leis, Kuldar Kipper; Viive Reinsalu – õppenõukogu esindaja; Hiie-Miina Riisk – õpilasesinduse esindaja; abivallavanem Kadri Linder – kooli pidaja esindaja;
- kinnitada Kõpu Põhikooli hoolekogu koosseis: kooli lastevanemate esindajad: Dagmar Hoder, Triin Pääbus, Aimar Helve, Tatjana Sepper; lasteaia lastevanemate esindajad: Aire Arumäe, Triin Aasa; Kätklin Komissarov – kooli õpetajate esindaja; Riina Soolo – lasteaia õpetajate esindaja; abivallavanem Kadri Linder – kooli pidaja esindaja;
- kinnitada Võhma lasteaia Mänguveski hoolekogu koosseis: lastevanemate esindajad: Liina Teder, Tairi

Põhja-Sakala Vallavalitsuses

Lappalainen, Merily Turjakas, Ege-Rita Veider, Kadi Rohlpuu – pedagoogilise nõukogu esindaja; abivallavanem Kadri Linder – pidaja esindaja;

- Võhma lasteaias Mänguveeski jätkab Rukkililled rühm sobitusrühmana ja moodustatakse sobitusrühm Terakeste rühmast alates 10.10.2022;

- maksta eelarve tegevusrealit Religioon evangeelse luterliku kiriku Suure-Jaani Johannese kogudusele kiriku pikihoone katuse restaureerimiseks projektil „Suure-Jaani kiriku katuse restaureerimine II etapp. Pikihoone katuse I etapp/järk“ kaasfinantseeringuks 39 000 eurot.

Sotsiaalküsimustes:

- eraldada eluruumi tagamise teenuse raames sotsiaal-eluruum ühele isikule Võhma linnas, üldpinnaga 26,9 m² kuni 01.10.2023 ja ühele isikule Kõpu alevikus, eluruumi suurusega 21,95 m² kuni 31.03.2023;

- maksta valla eelarvest SA Viljandi Haiglas viibiva isiku hoolduskulude puudujääv osa igakuuliselt hoolekandeteenuse osutaja esitatud arve alusel alates 01.10.2022;

- lõpetada Põhja-Sakala Vallavalitsuse 28.06.2022 korralduse nr 412 „Eluruumi tagamise teenusele suunamine ja üürilepingu sõlmimine“ alusel sõlmitud üürileping isiku avalduse alusel;

- esitada volikogule eelnõu 1-4/140 Sotsiaalhoolekandeline abi osutamise kord.

Muudes küsimustes:

- kutsuda tagasi SA Suure-Jaani Tervisekeskus nõukogu liikmed Kadri Linder, Aivar Paas ja Ilmar Roosioks; nimetada neljaks aastaks SA Suure-Jaani Tervisekeskus nõukogu liikmeks Tiina Mäesep ja Jaan Oja;

- kutsuda tagasi SA Lõhavere Ravi- ja Hooldekeskus nõukogu liikmed Kadri Linder, Aivar Paas ja Priit Toobal; nimetada neljaks aastaks SA Lõhavere Ravi- ja Hooldekeskus nõukogu liikmeks Eveli Lilleoja ja Eda Pulla;

- esitada volikogule eelnõud: 1-4/144 Põhja-Sakala vallavanema asendamise järjekorra määramine; 1-4/146 AS Suure-Jaani Haldus ja AS Võhma ELKO ühinemislepingu kinnitamine;

- arutati volikogu eelnõusid: 1-4/139 Rahvaküsitluste kord; 1-4/143 Põhja-Sakala vallavalitsuse (ametiasutuse) struktuuri ja teenistuskohdade koosseisu kehtestamine;

- esitada volikogule info: 1) ülevaade OÜ-ga Gunbirdy seotud kohtuasjadest; 2) 1-10/1328 Arupärimine Priit Toobal; 3) 1-10/1332 Arupärimine Priit Toobal 05.10.2022;

- 1-10/1347 Arupärimine Priit Toobal 06.10.2022;

- 1-10/1349 Arupärimine Priit Toobal 07.10.2022;

- vallavanem tutvustas Linnuste projekti.

19.10.2022**Majandusküsimustes:**

- mitte kooskõlastada AS-i Suure-Jaani Haldus poolt taotluse esitamine Suure-Jaani, Olustvere ja Sürgavere võrgupiirkondades ühise hinnavalemi ja soojuse piirhinna kehtestamiseks;

- koostada vastuse eelnõu kodaniku taotlusele Jaamaküla piirkonna küsimuste lahendamiseks ning edastada teema tutvumiseks eelarve- ja majanduskomisjonile;

- muuta Kildu küla Soometsa katastriüksuse sihtotstarvet (üldkasutatav maa) ja määrata katastriüksuse sihtotstarbeks maatulundusmaa 100%;

- pikendada 2021. a hajaasustuse programmist toetuse saaja projekti „Lehtsaare imbsüsteemiga septiku paigalduse“ projekti lõpptähtaega kolme kuu võrra;

- anda projekteerimistingimused: 1) Koksvere külas Viljakuivati kinnistule teraviljakompleksi ehitusprojekti koostamiseks; 2) Sürgavere külas Luige kinnistule PVC halli ehitusprojekti koostamiseks; 3) Aimla külas Männiku kinnistule aiama ehitusprojekti koostamiseks;

- majandusosakonnal väljastada ehitusluba Supsi külas Tammiku kinnistul üksikelamu rekonstrueerimiseks ja laiendamiseks üle 33% mahust;

- majandusosakonnal väljastada kasutusluba Olustvere alevikus Müüri tn 5 kinnistule püstitatud mänguväljaku kasutusele võtmiseks.

Finantsküsimustes:

- tunnustada edukaks Swedbank AS-i investeerimislaenu pakkumuse laenusummaga 790 000 eurot, intressimääraga 6-kuu Euribor + 1,05% aastas ja tähtajaga 120 kuud alates laenulepingu allkirjastamisest;

- määrati Põhja-Sakala valla 2023. aasta eelarve eelnõu koostamiseks kulude piirsummad ja põhimõtted.

Haridus-, spordi- ja kultuuriküsimustes:

- sõlmida noorte huvihariduse toetamise leping perioodiks 01.07.-31.12.2022 MTÜ-ga Tenniseklubi Fellin, MTÜ-ga Maarja Kukumägi Moe- ja Tantsukool, MTÜ-ga Team

Adrenaline, MTÜ-ga Kildu Ratsaklubi, Viljandi Laevamu-delistide Klubi MTÜ-ga, MTÜ-ga Tantsutsoon;

- maksta tegevusrealit Huviharidus toetust 70 eurot ühe lapse huvitegevusega seotud kulude katteks;

- maksta eelarve tegevusalalt Seltsitegevus ühekordset toetust: 1) MTÜ-le Arengu Helin 980 eurot rahvusvahelise isetegevusteatri koostöö arendamiseks ning Soome ja Eesti ühise harrastusnäitlejate etenduse loomiseks ja etendamiseks; 2) MTÜ-le Kildu Ratsaklubi 1000 eurot üle-eestilise takistussõiduvõistluse Ponikarikas III etapi läbi viimiseks Kildu ratsakeskuses; 3) MTÜ-le SK Kirm 1811 eurot keskealistele ja vanematele korvpalluritele võimaluse pakkumiseks koos treenimiseks ja võistlemiseks; 4) EELK Pilstvere Kogudusele 1500 eurot Pilstvere kihelkonna lastelaagri korraldamiseks;

- mitte rahuldada MTÜ Viljandimaa Naisselts ühekordse toetuse taotlust, sest raamatu „Viljandimaa naised ajasillal“ väljaandmine ei toeta Põhja-Sakala valla eelarvest mittetulunduslikuks tegevuseks toetuste andmise korras sätestatud eesmärgi ja projektil puudub seos valla avalike huvidega;

- maksta eelarve tegevusalalt Seltsitegevus ühele isikule 300 eurot toetust;

- maksta eelarve tegevusrealit Seltsitegevus MTÜ-le Ülde Küla Selts projekti „Ülde külas Ülde Rock 2022“ kaasfinantseeringuks 1500 eurot ja Anneli Korsarile lasteluulevärvimisraamatu „Üks päikest täis päev“ välja andmise kaasfinantseeringuks 200 eurot;

- kinnitada Võhma Kooli hoolekogu koosseis: lastevanemate esindajad: Liisi Lepamäe, Moonika Rohesalu, Kreete Lensmann, Maarit Kalberg, Kaidi Ibrus; õpetajate esindajad: Toomas Israel ja Heli Lehis; Janeli Liiver – õpilaste esindaja; abivallavanem Kadri Linder – kooli pidaja esindaja;

- muuta Suure-Jaani lasteaias Sipsik hoolekogu koosseisu: arvata hoolekogust välja Kõidama tegutsemiskoha õpetajate esindaja Eha Kukk ja kinnitada hoolekogu koosseisu Kõidama tegutsemiskoha õpetajate esindaja Monika Brauer.

Sotsiaalküsimustes:

- eraldada ühele isikule kuni 01.11.2023 eluruumi suurusega 24,03 m² asukohaga Võhma linnas, kus ta asub elama koos pojaga;

- volitada sotsiaaltööspsialisti Aigi Pihlakut esindama ühte isikut igasugusel asjaajamisel ja kõikide õigustoimingute ning tehingute tegemisel.

Muudes küsimustes:

- tutvuti vallavanema esitatud volikogu eelnõudega: 1-4/149 Põhja-Sakala Vallavalitsuse koosseisu muutmine; 1-4/150 Põhja-Sakala Vallavalitsuse palgalise liikme ametist vabastamine; 1-4/151 Põhja-Sakala Vallavalitsuse palgalise liikme ametisse nimetamine; 1-4/152 Põhja-Sakala Vallavalitsuse palgalise liikme koormuse muutmine; 1-4/153 Põhja-Sakala vallavalitsuse palgalisele liikmele soodustuste määramine;

- esitada volikogule eelnõu 1-4/143 Põhja-Sakala vallavalitsuse (ametiasutuse) struktuuri ja teenistuskohdade koosseisu kehtestamine.

26.10.2022**Majandusküsimustes:**

- sõlmida leping AS-ile Eesti Post ruumi (suurusega 8,14 m²) rentimiseks Suure-Jaani raamatukogus, aadressil Ilmatari 9, Suure-Jaani;

- arutati vastuskirja teabenõudele;

- viia läbi avalikud elektroonilised enampakkumised vallale kuuluvate katastriüksuste võõrandamiseks:

- 1) kinnisasi asukohaga Võhma linn, Koidu tn 21a (pindala 663 m², elamumaa 100%), alghinnaga 480 eurot;

- 2) kinnisasi asukohaga Võhma linn, Ristiku tn 5 (pindala 1518 m², elamumaa 100%), alghinnaga 770 eurot;

- 3) kinnisasi asukohaga Võhma linn, Ristiku tn 7 (pindala 1408 m², elamumaa 100%), alghinnaga 720 eurot;

- 4) kinnisasi asukohaga Võhma linn, Tallinna tn 10 (pindala 1453 m², elamumaa 100%), alghinnaga 1453 eurot;

- 5) kinnisasi asukohaga Kõpu alevik, Tipu tn 17 (pindala 16 630 m², elamumaa 100%), alghinnaga 1 euro;

- 6) kinnisasi asukohaga Olustvere alevik, Jaamaküla tee 10 (pindala 7056 m², tootmismaa 100%), alghinnaga 7056 eurot;

- 7) korteriomand asukohaga Suure-Jaani linn, Heina tn 12-4 (sihtotstarve elamumaa 100%, pindala 4282 m²), mis koosneb 238/2175 mõttelisest osast kinnisasjast ja eriomandi ese eluruumist nr 4, mille üldpind on 23,80 m², alghinnaga 3800 eurot;

- 8) korteriomandid asukohaga Võhma linn, Tallinna tn 43 katastriüksusel (sihtotstarve elamumaa 100%, pindala 1841 m²) asuvas 8 korteriga korterelamu kõik allpool nimetatud korteriomandid koos alghinnaga 1 euro:

- a) korteriomand 1 (350/2377 mõttelist osa kinnistust ja reaalosa eluruum nr 1, mille üldpind on 35,00 m²);

- b) korteriomand 2 (317/2377 mõttelist osa kinnistust ja reaalosa eluruum nr. 2, mille üldpind on 31,70 m²);

- c) korteriomand 3 (223/2377 mõttelist osa kinnistust ja reaalosa eluruum nr. 3, mille üldpind on 22,30 m²);

- d) korteriomand 4 (27/2377 mõttelist osa kinnistust ja reaalosa eluruum nr. 4, mille üldpind on 22,70 m²);

- e) korteriomand 6 (246/2377 mõttelist osa kinnistust ja reaalosa eluruum nr. 6, mille üldpind on 24,60 m²);

- f) korteriomand 7 (367/2377 mõttelist osa kinnistust ja reaalosa eluruum nr. 7, mille üldpind on 36,70 m²);

- g) korteriomand 8 (406/2377 mõttelist osa kinnistust ja reaalosa eluruum nr. 8, mille üldpind on 40,60 m²);

- majandusosakonnal väljastada ehitusteatist Nuutre külas Kaasiku kinnistul elamu ümberehitamiseks;

- majandusosakonnal väljastada ehitusluba Sandra külas Karuskose kinnistule Karuskose koolituskeskuse püstitamiseks;

- majandusosakonnal väljastada kasutusluba Koksvere külas Siimani farmi kinnistule Siimani Farma päikeseelekt-rijaama kasutusele võtmiseks;

- nõustuda Epra külas Ojaniidu katastriüksuse (pindala 5,49 ha, sihtotstarve maatulundusmaa 100%) jagamise ja määrata jagamisel moodustatavatele uutele katastriüksustele koha-aadress ja sihtotstarve: Ojaniidu (sihtotstarve 100% maatulundusmaa) ja Ojamentsa (sihtotstarve 100% maatulundusmaa);

- pikendada 2021. a hajaasustuse programmist kahe toetuse saaja projekti lõpptähtaega kolme kuu võrra;

- pikendada 2021. a hajaasustuse programmist viie toetuse saaja projekti lõpptähtaega kuue kuu võrra;

- kiita heaks hajaasustuse programmist toetuse saaja projekti „Elamu heitvee nõuetekohase kanaliseerimist tagava süsteemi rajamine Valguse talu hoonetele“ aruanne koos täitmise eelarvega;

- tunnustada kehtetuks Põhja-Sakala Vallavalitsuse 15.06.2021 korralduse nr 323 „Hajaasustuse programmi taotluste rahuldamine“ punkt 1.22;

- maksta eelarve tegevusalalt Päästeteenistus toetust MTÜ-le Kõpu Tuletõrjeselts 1500 eurot vabatahtliku päästeteenistuse arendamiseks;

- nõustuda Suure-Jaani linnas asuvate Ruusi tee 4a, Ruusi tee 12 ja Ruusi tee 14 kinnistute liitmise üheks reaalsaks ja määrata liitmisel moodustatavale uuele katastriüksusele koha-aadress Ruusi tee 12 (sihtotstarve 100% tootmismaa);

- pikendada 2022. a hajaasustuse programmist kolme toetuse saaja tingimuste täitmise tähtaega kolme kuu võrra. Haridus-, spordi- ja kultuuriküsimustes:

- valmistada ette tasuta avaliku kasutuse lepingu eelnõu Pilstvere rahvamaja rentimiseks Pilstvere külaseltsile;

- kehtestada Lahmuse Kooli teenuste hinnakiri alates 1. novembrist 2022;

- sõlmida noorte huvihariduse toetamise leping perioodiks 01.07.-31.12.2022 MTÜ-ga Dance Dream;

- suurendada Olustvere lasteaias Piilu sõimerühmas Potsatajad laste arvu 15 lapseni;

- eraldada tegevusalalt Teiste KOV huvihariduse koolitus-teenus MTÜ-le Spordiklubi Tääksi noorte sporditegevuseks toetust summas 1260 eurot perioodil 01.10.-31.12.2022 ja sõlmida noorte sporditegevuse toetamise leping;

- tutvuti Tartumaa Koolispordi Liiduga sõlmitava ühiste kavatsuste lepinguga.

Sotsiaalküsimustes:

- eraldada ühele inimesele eluruumi tagamise teenuse raames sotsiaaleluruum Võhma linnas 01.11.2022 kuni 31.10.2025;

- lõpetada eluruumi tagamise teenuse osutamine ning teenuse raames sõlmitud sotsiaalelamispinna üürileping ühe inimesega;

- määrata ühele sūgava puudega inimesele hooldaja 01.11.2022–31.05.2025 ja maksta hooldamise eest hooldajatoetust 60 eurot kuus;

- määrata ühele raske puudega inimesele hooldaja 01.11.2022–31.03.2024 ja maksta hooldamise eest hooldajatoetust 40 eurot kuus;

- lõpetada kahele isikule seatud hooldusteenus nende surma tõttu;

- volitada lastekaitsepsialisti Eva Kikast esindama ühte alaealist igasugusel asjaajamisel ja kõikide õigustoimingute ning tehingute tegemisel.

Muudes küsimustes:

- tutvuti volikogu eelnõudele tehtud muudatusettepanekutega ja anti nende suhtes vallavalitsuse arvamus;

- vallavanem Karel Tõlp võttis tagasi eelnõu 1-4/153 Põhja-Sakala Vallavalitsuse palgalisele liikmele soodustuste määramine.

VIIMASED VABAD KRUNDID SUURE-JAANI TÖÖSTUSALAL!

Põhja-Sakala Vallavalitsus korraldab elektroonilised enampakkumised hoonestusõiguse seadmiseks järgmistele Suure-Jaani tööstusala tootmis- ja ärimaa katastriüksustele:

- Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Suure-Jaani linn, Nigula tn 15 (5729 m²)
- Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Suure-Jaani linn, Nigula tn 18 (4236 m²)
- Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Suure-Jaani linn, Nigula tn 19 (5827 m²)
- Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Suure-Jaani linn, Nigula tn 20 (8949 m²)

Hoonestusõiguse aastatasu algsuurus (alghind) on 0,3 eurot/m².

Enampakkumises osalemise osavõtumaks on 100 eurot. Enampakkumises osalemise tagatisraha on 1000 eurot. Enampakkumised viiakse läbi Osta.ee portaalis (www.osta.ee).

Enampakkumise samm on 100 eurot.

Pakkumusi on võimalik teha kogu enampakkumise kestvuse ajal:

Nigula tn 15 17.–22.11.2022 kell 14.00*,
alghind 1718,70 eurot;

Nigula tn 18 17.–22.11.2022 kell 15.00*,
alghind 1270,80 eurot;

Nigula tn 19 18.–23.11.2022 kell 14.00*,
alghind 1748,10 eurot;

Nigula tn 20 18.–23.11.2022 kell 15.00*,
alghind 2684,70 eurot.

*Tegemist on pikeneva lõpuga enampakkumistega (pikenemise samm on 5 minutit). Oksjonitel osalemiseks on vajalik Osta.ee konto autentimine.

Vara ja oksjoni arve/müügileping vormistatakse vaid oksjoni võitja nimele!

(Kui võitjaks on eraisik, siis selle eraisiku nimele. Kui võitjaks on ettevõtte, siis selle ettevõtte nimele).

Enampakkumise tulemused tehakse kõigile enampakkumisel osalejatele teatavaks Osta.ee portaalis kohe pärast enampakkumise võitja selgumist. Enampakkumise tulemused kinnitab vallavalitsus.

Tutvu Osta.ee keskkonna ja kasutajalepingu tingimustega: <https://www.osta.ee/kasutajaleping>.

Tutvu kõikide enampakkumiste, hoonestusõiguse seadmise ja detailplaneeringu tingimustega: <https://toostusala.suure-jaani.ee/muugiinfo/>.

Kruntidega on võimalik tutvuda ja täiendavat informatsiooni saab majandusosakonna- ja arendusjuhilt Erki Heinastelt, tel 5190 0865, e-post erki@pohja-sakala.ee

Koksveres oli avamispidu

Hetki Mangeni suurfarmi pidulikult avamiselt.

FOTOD: MARKO REIMANN

Kõo Põllumajandusettevõtte avasid 27. oktoobril Koksveres Mangeni PM farmikompleksi. Mangeni PM juhatuse liikme Maarika Susi sõnul on tegemist Eesti kõige suurema ja ajakohasema täislahendusega laudakompleksiga. Loomad – vasikad, noorloomad, lüpsilehmad – liiguvad eri elutsüklites laudast lauta, mis asetsevad

üksteise kõrval ja on koridoridega ühendatud. Lautades on arvestatud loomade vanuselisi vajadusi. Nii jäävad ära ärevust tekitavad olukorrad, näiteks kaugete vahemaadega pikk sõit ühest hoonest teisest. Tulemuseks on tervemad ja väiksema stressiga loomad, suurem toodang ja väiksemad majandamiskulud.

Kokku on kompleksis 13 lauta. Juurde ehitati täiendavad silohoidlad ja silo ladustamise plats, samuti kaks suurt põuhuoidlat. Uues farmis on loomadele 3966 kohta.

Mangeni loomakasvatustjuht Mikhail Morgunov ütles, et lautade projekteerimisel peeti ennekõike silmas loomade vajadusi, aga kuulati ka töötajate soove.

Mangeni Farmi lauda-kompleksi ehitati kahes jaos aastatel 2020–2022 ja Silikaat Grupp investeeris 10 miljonit eurot. Ehituse peatöövõtja oli Mapri Ehitus, projektijuht Rivo Teppo.

Mangeni PM on Viljandi-maa suurim ja üks viiest Eesti suurimast piimatootjast.

LEILI KUUSK

2022. aasta maa korraline hindamine

15. märtsist 2022 hakkas kehtima maa hindamise seadus, maamaksuseadus jt seaduste muutmise seadus, mille tulemil viidi 2022. aastal läbi maa korraline hindamine. Eelmine hindamine toimus 2001. aastal.

Maa uus väärtus on alates 31. oktoobrist Maa-ameti veebilehel kõigile huvilistele kättesaadav.

Kuidas maa korraline hindamine toimus?

Maa korralise hindamise määrati üheaegselt kõikidele Eesti maaüksustele ligikaudne turupõhine väärtus ehk maa maksustamishind. Hinnati ainult maad, ei hinnatud kasvavat metsa ja ehitisi. Hindamisel paikvaatlusi ei tehtud, tulemused arvatati andmekogude andmetele tuginedes ja hindamismudeleid kasutades. Väärtus arvutati toimunud tehinguhindade võrdlemisel ja kohandamisel hinnatava maa omadustega. Hindamise tegi Maa-amet koos kutseliste kinnisvara hindajatega ühtse meetodika

alusel, kohalikud omavalitsused ei olnud hindamisse kaasatud. Hindamistulemused avalikustatakse alates 31. oktoobrist 2022.

Pärast hindamistulemuste avalikustamist ei pea maaomanik tegema muud, kui üle kontrollima oma maa andmete õigsuse andmekogudes, soovitavalt ühe aasta jooksul. Hindamise aluseks olnud tehinguandmetega tutvuda ei ole võimalik, sest nende ligipääs on piiratud isikuaudmete kaitse reeglitega.

Kuidas hakkab hindamine mõjutama maamaksu?

Korralise hindamise tulemusel leitud maa maksustamishind on aluseks ka maa maksustamisel. 2022. ja 2023. aastal arvutatakse maamaks veel varasema, 2001. aasta maa maksustamishinna alusel.

2022. aasta hindamise tulemusi hakatakse maksustamisel kasutama alates 2024. aastast. See, milliseks kujuneb iga maaomaniku maamaks, selgub 2023. aasta lõpus, kui Maksu- ja Tolliamet arvutab

uued maamaksud. Maamaksu arvutamiseks kasutatakse lisaks Maa-ameti hinnatud maa väärtusele ka kohalike omavalitsuste määratud maamaksuäärased ning iga konkreetse maatükiga või maaomanikuga seotud maksusoodustuste või maksuvabastuste andmeid. Kohalikud omavalitsused peavad kinnitama uued maamaksuäärased hiljemalt 1. juuliks 2023. Ära hoidmaks maamaksu hüppelist kasvu, on seadusega langetatud maksimaalseid maamaksuäärased 5 korda ning seatud piirang, et maamaks ei saa tõusta rohkem kui 10% aastas.

Mis on maa hindamisel sel korral teisiti?

Eelmistel korralistel hindamistel moodustati hinnatsoonid, hindamistulemuks olid tsoonide hinnad maa sihtotstarbe ja kõlvikute kaupa, mille alusel tuli igale katastriüksusele maa maksustamishind eraldi välja arvutada. Seekord on arvutatud maa väärtus kohe igale maaüksusele. Kõik arvutused tehakse automaatselt

hindamismudelite (metoodika) alusel. Kui maaüksuse andmed andmekogudes muutuvad, arvutatakse hindamistulemus ümber kohe, kui muutuvad maakatastri andmed, või aasta lõpus, kui muutuvad teiste andmekogude andmed.

Üleminek automaatsetele hindamismudelitele viib maa hindamise uuele tasemele, võimaldades saada maa väärtuse kohta ajakohast ja objektiivset infot. Lisaks maa maksustamisele, saab maa korralisel hindamisel leitud väärtuse andmeid kasutada ka lihtsamates tehingutes (servituutide seadmisel või maa müümisel ja rentimisel, kui sellel ei ole ehitisi või metsa).

Edaspidi hakkab maa korraline hindamine toimuma regulaarselt igal neljandal aastal. See tähendab, et järgmine hindamine toimub 2026. aastal.

Rohkem infot 2022. aasta maa korralise hindamise kohta leiab Maa-ameti kodulehelt.

FOTO: ERAKOGUST

Valimisliidust Kogukonna Hääl Põhja-Sakala vallavolikogu liikmeks saanud Kuldar Kipper esitas 19.10.2022 avalduse volikogu liikme volituste peatamiseks kolmeks kuuks.

21. oktoobril kogunenud valla valimiskomisjon luges Kuldar Kiperi volitused kolmeks kuuks peatunuks ja määras tema asendusliikmena Põhja-Sakala Vallavolikogu liikmeks Siim Avi.

Eesti Keskerakonnast Põhja-Sakala vallavolikogu liikmeks saanud Geit Kundla esitas 19.10.2022 avalduse volikogu liikme volituste peatamiseks kolmeks kuuks.

21. oktoobril kogunenud valla valimiskomisjon luges Geit Kundla volitused kolmeks kuuks peatunuks ja määras tema asendusliikmena Põhja-Sakala Vallavolikogu liikmeks Silver Silma.

FOTO: ERAKOGUST

Võhma kogukonnamaja avamine pälvis aasta teo nominatsiooni

Eesti VII Omavalitsuspäeval „Elule aastaid ja aastatele elu!“ anti traditsiooniliselt üle ka aasta teo auhind.

Nomineeritud olid:

- Professionaalne eestikeelne õpetaja vene õppekeele rühmas (Tallinna Ülikool koostöös Tallinna linna ja Ida-Virumaa kohalike omavalitsustega);

- Kohaliku valitsemise mikrokraadi pilootprojekti ettevalmistamine ja käivitamine Rae vallas (Tallinna Ülikool, ühiskonnateaduste instituut ja Rae vald koostöös Harjumaa Omavalitsuste Liiduga);

- Spordiürituse WRC Ralli Estonia korraldamine 14.–17. juuli 2022 (MTÜ Estonian Autospord Events);

- Kultuuri- ja hariduskeskuse Viimsi Artium rajamine (Viimsi vald);

- Võhma teenusmaja avamine (Eveli Lilleoja, Põhja-Sakala valla sotsiaalosalakonna juhataja).

Kandidaatide kirjelduses kirjutatakse: „Eveli Lilleoja

töö väärib AASTA TEGU nominatsioonile esitamist isikuna, sest on just tema see, kes erinevates vallavalitsustes on seisnud ja võidelnud selle eest, et Võhmas oleks kaasaegne teenusmaja, milline lahendab nii eakate kui erivajadustega inimeste probleemid ja on oluline sotsiaalvaldkonna teenus, et inimesed saaksid võimalikult kaua elada kodus ja iseseisvalt toetavate teenuste abil hakka saada. Eveli armastab oma tööd, on selles väga hea. Ta on kindlasti sotsiaalvaldkonnas professionaal, kes sotsiaaltöö mainet kõrgel hoiab. Ta oskab hinnata oma kolleege ja usub meeskonnatöö jõusse. Eveli ise on õelnud, et maapiirkonnas elamist mõjutavad kolm aspekti – ligipääsetavus (füüsiline ja ka teenuste olemasolu), transportühendused (vajadusel ka sotsiaaltranspordi olemasolu) ja eluruumide puudus. Viimane on nüüd Põhja-Sakala vallas küll lahenduse leidnud. Eveli väärib AASTA TEGU austat

vat tunnustust, sest sellised eeskujud motiveerivad ka teisi kolleege ja näitavad, et väga head sotsiaaltööd saab teha igal pool. Olgu siis suurlinn või vald. Eveli ise on õelnud, et ta armastab oma tööd ja läbi pideva enesetäienduse oskab seda järjest paremini ning teaduspõhisemalt teha. Kohalike olude tundjana oskab rakendada just neid sotsiaaltöö võtteid ja meetodeid, mis kõige paremini sobivad selle paikkonna inimestele, et tagada nende inimväärikus ja aidata neil ise lahendusi leida.“

Aasta teo võitjaks tunnustati Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi, Rae valla ja Harjumaa Omavalitsuste Liidu koostööst sündinud kohaliku valitsemise mikrokraad. Instituudi direktor Indrek Grauberg on seisukohal, et selle unikaalse, eraldiseisva ning spetsiaalselt omavalitsus(t)e tarbeks väljatöötatud täienduskoostööõppekava raames väljaarendatud kursused saaks perspektiivis

FOTO: INGA NÕU

tuu ülikooli tasemeõppekavasse ja laiendada koostatud teistele Eesti omavalitsustele. Rae vallavanem Madis Sarik rõhutas, et mikrokraadi õppekava on pikem tervikliku sisuga täiendusõppekava,

mille eesmärgiks koolitada valla/linna juhtkondi (sh lisaks vallavalitsuse liikmetele ka vallavolikogu juhid, volikogu liikmed ja komisjonide esimehed), vallaametnikke ning teenistujaid ja töötajaid, allasutuste

juhte ja spetsialiste ajakohastest kohaliku valitsemise, juhtimise ja kohaliku poliitika kujundamise suundumistest ning juhtorganite meeskondlikkuse ja koostöövõimekuse suurendamisel.

Piltuudised

FOTO: ERKI HEINASTE

Leaderi projektitoetuse raames on rajatud Olustvere aleviku keskusse tänapäevane, turvaline ning ohutu mängulinnak.

FOTO: LEILI KUUSK

Iga kuu esimesel esmaspäeval kell 11.15 on Tre Raadios eetris Põhja-Sakala valla saade.

3. oktoobril läks eetrisse neljas Põhja-Sakala valla saade. Saate külaliseks oli vallavanem Karel Tõlp. Räägiti nii juurtest, kogemustest kui tänasest päevast.

Kuula saadet siin: <https://keskeesti.treraadio.ee/kordus/8885/pohja-sakala-valla-raadiosaade>.

FOTO: IVO KRALLE

20. ja 21. oktoobril toimusid kõigi kolme Põhja-Sakala valla territooriumil oleva Teises maailmasõjas hukkunute ühishaua kaevetööd: Suure-Jaani linnas, Võhmas ja Põltsamaal. Tööd toimusid Põhja-Sakala vallavalitsuse ja Eesti Sõjamuuseumi koostöös. Eesti Sõjamuuseumi poolt osalesid arheoloog Arnold Unt ja tema meeskond.

Kõigist ühishaudadest leiti säilmeid. Suure-Jaanis ja Põltsamaal arvatakse leidude alusel olevat tegemist 1941. aastal hukkunud sõjaväelastega.

Põhja-Sakala vald sai 5-aastaseks. 21. oktoobril 2017 ühinesid Suure-Jaani vald, Kõo vald, Kõpu vald ja Võhma linn üheks omavalitsuseks – Põhja-Sakala vallaks. Põhja-Sakala vallas elab pea 8000 inimest, valla territoorium on 1153 km². Vallas on 2 linna (Võhma ja Suure-Jaani), 2 alevikku (Olustvere ja Kõpu) ning 70 küla. Põhja-Sakala vallal on piir Põltsamaa vallaga, Viljandi vallaga, Mulgi vallaga, Saarde vallaga, Pärnu linnaga, Tori vallaga, Põhja-Pärnumaa vallaga, Türi vallaga ja Järva vallaga.

FOTO: TÜRI VALD

Koostöös Türi vallaga on valmimas Võhma–Kahala kergliiklustee. Teelõik kahe maakonna rahvale turvaliseks liiklemiseks peaks valmima selle aasta lõpuks.

ELEKTROONILINE ENAMPKUMINE

Põhja-Sakala Vallavalitsus korraldab elektroonilise enampakkumise järgmiste katastriüksuste võõrandamiseks:

- kinnisasi asukohaga **Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Võhma linn, Koidu tn 21a** (registriosa number 6942150, katastritunnus 91201:001:0253, pindala 663 m², elumumaa 100%), alghinnaga 480 eurot;

- kinnisasi asukohaga **Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Võhma linn, Ristiku tn 5** (registriosa number 3436739, katastritunnus 91201:001:0079, pindala 1518 m², elumumaa 100%), alghinnaga 770 eurot;

- kinnisasi asukohaga **Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Võhma linn, Ristiku tn 7** (registriosa number 3436639, katastritunnus 91201:001:0081, pindala 1408 m², elumumaa 100%), alghinnaga 720 eurot;

- kinnisasi asukohaga **Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Võhma linn, Tallinna tn 10** (registriosa number 4089839, katastritunnus 91201:001:0167, pindala 1453 m², elumumaa 100%), alghinnaga 1453 eurot;

- kinnisasi asukohaga **Viljandi maakond, Põhja-Sakala vald, Olustvere alevik, Jaamaküla tee 10** (registriosa number 1173339, katastritunnus 54501:002:1190, pindala 7056 m², tootmismaa 100%), alghinnaga 7056 eurot;

- korteriomand asukohaga **Viljandi maakond, Suure-Jaani linn, Heina tn 12-4** (katastritunnus 76001:005:0007, sihtotstarve elumumaa 100%, pindala 4282 m²), mis koosneb 238/2175 mõttelisest osast kinnisasjast ja eriomandi ese eluruumist nr 4, mille üldpind on 23,80 m², alghinnaga 3800 eurot.

Enampakkumine viiakse läbi Varakeskuse oksjonikeskkonnas www.varakeskus.ee.

Enampakkumise samm on 100 eurot.

Pakkumisi on võimalik teha 08.–30.11.2022 kell 12.00*.

*Tegemist on pikeneva lõpuga enampakkumistega (pikenemise samm on 5 minutit).

Vara ja oksjoni arve/müügileping vormistatakse vaid oksjoni võitja nimele!

(Kui võitjaks on eraisik, siis selle eraisiku nimele. Kui võitjaks on ettevõtte, siis selle ettevõtte nimele).

Enampakkumise tulemused tehakse kõigile enampakkumisel osalejatele teatavaks Varakeskus OÜ veebilehel kohe pärast enampakkumise võitja selgumist.

Enampakkumise tulemused kinnitab vallavalitsus.

Tutvu Varakeskus OÜ keskkonnas ja kasutajalepingu tingimustega <https://www.varakeskus.ee/ostjale>.

Objektidega on võimalik tutvuda ja täiendavat informatsiooni saada **kinnisvaraspetsialist Bianca Ränkelilt**, tel 5484 0430, e-post bianka.rankel@pohja-sakala.ee.

Saame tuttavaks

Aivar Paas, Põhja-Sakala vallavolikogu liige, haridus- ja kultuurikomisjoni aseesimees

Kas oled n-ö Suure-Jaani poiss?

Täiesti, sündinud Ilmatari tänava nn roosas haiglas ühe viimasena – peagi pandi sinne sünnitusosakond kinni ja paljud minu klassikaaslased olid juba Viljandis sündinud.

Koolitee algas siis ka Suure-Jaanis?

Jah, 1. septembril 1976. Lõpetasin 1987. Neljandast klassist tegelesin spordiga. Sel ajal oli kaks varianti: kas sa käisid Kirmi trennis või sa ei käinud Kirmi trennis. Mina käisin. Tegin praktiliselt kõiki alasid, aga lemmikalad olid 800 meetri jooks ja teivashüpe. Korvpalli mängisin, suusatasin. Karjääri tipuks võib pidada Eesti juunioride meistrivõistluste III kohta teivashüppes – aga seda tänu sellele, et Erki Nool ja veel üks sportlane, kelle nime ma ei mäleta, said n-ö nulli. Medalile tulekust sain tegelikult teada pärast staadionilt lahkumist – oli juhtunud nii, et kuigi kõvemad mehed alles alustasid pärast minu lahkumist võistlemist, nad algkõrgusest üle ei saanud.

Kas julged veel tänagi kuskilt teibaga üle hüpata?

Kuskilt maalt kindlasti. Minu all on ainult kaks teivast ära murdunud. Tipp-hüppajad murravad hooaja jooksul ühe teiba kindlasti. Kui oma keha korralikult ei valda, siis on õnnetusi sellel alal palju.

Kas mingeid muid hobisid kooli ajal ka oli?

Karu ja elevant on mõlemad mu kõrvade peal sõtkunud. Ei laulnud ega tantsinud. Aga mingil ajal tuli komsomolitöö – olin kolm aastat kooli komsomolisekretär. Seal kõik need korraldamise ja organiseerimise kogemused. Sai hästi palju mööda Eestit koosolekul käidud – tulid nii esinemisjulgus kui palju sõpru, kellega siiani läbi käin.

Ülikooli ajal olid jälle treeninglaagrid.

Suure-Jaanis keskkooli lõpuni ja kuhu siis?

Paar kuud olin peale keskkooli Kõidamal metsamajandis tööl ja siis läksin Tartu Ülikooli kehakultuuri õppima. Pärast esimest kursust kutsuti aega teenima. Oli vist ainult üks selline aastakäik, aga pääsesin nõukogude armeest ühe aastaga.

Kus kandis teenisid ja milised on mälestused?

Ukrainas Mukatševs. Mälestused on väga posi-

tiivsed. Olin väeosas, mille ümber oli viis traataeda – neist kolm tapvat, milles oli elekter sees. Kokku oli meid 75 poissi ja üle 200 ohvitseri. Mukatševs lennuväli oli sellel ajal Nõukogude Liidu läänepoolseim lennuväli ja strateegiliselt kõige tähtsam lennuväli Euroopa suunas. Väeosa oli linnast 20 kilomeetrit väljas ja põhimõtteliselt oli see maa-alune linnak, kust tarniti lennuväljale lõhkepäid. Dedovštšinat meil ei olnud ning söök ja jook olid viimase peal. Sain perfektse autojuhtimise koolituse – olin väeosa komandöri autojuht. Halbu kogemusi mul sellest ajast ei ole.

Seejärel tagasi ülikooli?

1989. aasta suvel tulin tagasi päevasesse õppesse, aga ema kasvatas meid õega üksinda ja majanduslik seis oli selline, et leidsin, et lihtsam on, kui hakkan ise leiba teenima. Suure-Jaani keskkool pakkus tööd ning tulin staadioni meistriks ja sõjalise algõpetuse õpetajaks. Kokkulepe oli aga selline, et sõjalise tundide arvelt annan poistele kehalise kasvatus tunde.

Oled pärast seda pidanud mitmeid erinevaid ameteid?

Töökohti on olnud erinevaid, aga ameteid on tegelikult vähe olnud. Kolmekümnest tööaastast viisteist olen olnud pedagoogilisel töö: 1989–1996 olin Suure-Jaani koolis õpetaja, 1996–1998 olin Olustvere põhikoolis – siis see oli veel algkool – direktor.

1998 sukeldusin pea ees ärisse. Alustasin müügitööga – see ongi läbiv amet minu töömehekarjääris. Alustasin Arno Küti juures Eerungis. Algul olin mõned kuud Eesti müügi peal ja seejärel kuni 2001. aastani müügidirektor, haldas kogu Euroopat – kõige enam müüsi oma kaupa Skandinaaviasse, aga ka Saksamaale, Hollandisse ja mujale. 2001–2003 olin müügidirektor Enso Mõöblis. 2003 tegin oma ettevõtte, osaühingu Arnimen. Pakume haljastusteenuseid. Praegu juhib seda minu poeg Markus.

Võibki tunduda, et töökohti on olnud palju. Olen läbi oma ettevõtte teinud erinevaid töid, oma peret toitnud, maksud maksnud, liisingud ja laenuid maksanud, kodu üles ehitanud. Osadele inimestele olen sellega silma jäänud kui Hunt Kriimsilm – hinnatakse pigem töömeest, kes nelikümmend aastat ühes firmas liistu ühest masina

otsast sisse paneb ja teisest välja võtab. Enda arvates ma ei ole Hunt Kriimsilm olnud, olen põhiliselt teinud müügitööd. Olen müünud autosid, ehitusmaterjale, mööblit – ka Junsi puhkekeskuse majandamise juures 2004–2008 tegin põhiliselt müügitööd. Junsi puhkekeskuse kõrvalt aitasin aktsiaseltsis Lasita Aken aknaid müüa. Sakala Saeveskis aitasin materjale müüa. Ükski kogemus ei jookse üle külje maha.

2008. aasta masu tabas ka minu ettevõtet väga rängalt. Kandidateerisin Türi Majandusgümnaasiumi direktoriks. Olin kolm õppeaastat seal. Sealne valvalitsus võttis inimese konkursi korras tööle, aga ei öelnud, et neil on tegelikult plaan kool sulgeda. Olin olnud kaks kuud töö, kui mulle sellest teada anti. Juhtisin kolm õppeaastat kooli sellises pingelises olukorras. Pool aastat enne kooli sulgemist pakuti mulle jälle kord mööblimüügi tööd ja võtsin selle vastu. Seda otsust pean tagantjärele siiski ennatlikuks, oleksin võinud olla kooli sulgemiseni ametis.

Räägi palun ka sellest ajast, mida võib nimetada „Venemaa periood“.

See oli pigem Euroopa periood – aastad 2013–2018 vene suusakoondise teenistuses. See tuli nagu välg selgest taevast. Olin läbi poja sporditegemiste ja oma müügitöö tuttav Urmas Välbe ja tema abikaasa Pillega. Ühe päris tavalise telefonivestluse ajal Pillega tuli töopakku mine Urmas Vältel tulla autojuht-mänedžeriks. Olin omaenda ettevõtte palgal ja mitte miski mind ei takistanud. Võtsin pakkumise vastu. Suutsin pool aastat, kui kokkuleppeid sõlmisin, seda kõigi eest saladuses hoida. 3. detsembril 2013 panin Moskvas allkirja alla, registreerisin suusarekka ära ja – läks lahti! Algas viieaastane teekond mööda Euroopat.

Kui oled kogu elu sporti teinud, kui sulle meeldib rännata, siis olgema ausad, see oli unistuste amet. Kui täna keegi pakuks kas Norra, Soome või Itaalia koondisest sellist tööd – lähaksin kohe. Sain kaks korda päevas trenni teha, elada viietärni hotellides, hommikul ärgata koos maailmameistrite ja olümpiavõitjatega – mitte ainult oma, vaid ka teistest võistkondadest. Kas kõik just isiklikud tuttavad on, aga näod on küll kõik tuttavad. Rääkimata Venemaa

suusakoondisest, Soome ja Rootsi suusakoondisega olid tihedad sidemed, sest räägin ise nii soome kui rootsi keelt. Väga tihti sõitsime punktist A punkti B neljakesi koos: sakslased, venelased, soomlased ja norrakad. Neli autot koos olid alati tanklates fotode tegijate ja filmijate tähelepanu keskpunktis. Rekajuhhi töö kõrval oli teha päris palju tehnilist tööd, aitasin ka suuski määrida. Käisin tõlgina ja mänedžerina erinevatel FIS-i võistlustel kaasas nii Ustjugovi, Legkovi, Võlegšanini kui Bessmertnyga, sest nad peale vene keele midagi ei rääkinud. Hästi tore viis aastat oli.

Kas selle viie aasta jooksul koju ka pääsesid?

Kuus kuud oli talvine periood ja see oli nagu merel olek, koju sai kaks korda. Lapsed olid juba suured ja perekond ei pahandanud.

Millise kogemuse see töö andis?

Logistikatöö on päris selge, raskeveokite veotingimused. Auto liigutamise logistika alates tollipaberitest kuni erinevate sõidulubadeni. Saksamaa, Austria, Šveits. Väga hea kogemus.

Mis tööd praegu teed?

Olen Kraner Investmentsis haldusjuht. Minu hallata on kõik, mis firma omanduses on – millel on rattad all või millel on katus peal. Alates kindlustuslepingutest kuni ehitustegevusega seotud dokumentatsioonini.

Pluss poliitiline töö volikogus.

Milline tegevustest on siiani olnud kõige suuremaid väljakutseid pakkuv?

Tahaks öelda, et tohutul palju häid kogemusi on andnud volikogu töö, aga paraku on see töö andnud hästi palju negatiivset emotsiooni. Olen kogunud inimeste kahepalgelisust. Olen ise olnud natukene „lapsesuu“ ja ma ei oska valetada, varastada, varjata ja mahhineerida. On väga huvitav kogemus, mismoodi on inimestel poliitiline ambitsioon üles ehitatud.

Positiivses mõttes on väljakutseid pakkunud Kraner Investments. Kogusin meeskonnatunnet esimest korda vene suusakoondises. Kraner Investmentsis on samamoodi. Haldame viit-kuut ettevõtet ja see on väga huvitav seltskond, üks ettevõtte on sõltuv teisest ja mitte keegi mitte kunagi ei ütle, et see ei ole minu rida. Mis iga-

FOTO: ERAKOGUST

nes projekte tehakse koos. Tunnen tuge nii ülevalt, alt kui kõrvalt. Kogu meeskond töötab ühise eesmärgi nimel, juhtimisstruktuur on väga täpselt paika pandud ja igaüks teab, millega tegeleb – ja põhiline, et seda aksepteeritakse. Vastutusallas on vabad käed tegutseda ja teistelt abi otsida, kui vaja. Ühtse rusika tunne pakub positiivseid emotsioone. See on andnud jõudu ka poliitilise töö tegemiseks.

Milline on olnud kõige huvitavam amet?

Top kaks on vene suusakoondis ja enda ettevõtte ülesehitamine.

Oled ka varem volikogu liige olnud?

Ei ole. Olin Suure-Jaani Linnavalitsuse liige.

Kuidas hindad oma valimistulemust – 109 häält?

Minu jaoks oli see suur ja meeldiv üllatus. Järelikult on minu väljautlemised ja tegemised silma jäänud ning on neid, kes mind Hunt Kriimsilmaks ei pea.

Oled haridus- ja kultuurikomisjoni esimees (intervjuu on tehtud 12. oktoobril – toim). Millised teemad on hetkel kõige olulisemad?

On kaks teemat: haridus ja kultuur. Läks päris kaua, enne kui saime spordi valdkonna n-ö ree peale. Leidsime inimese, kes seda vedama hakkas. Nüüd olen väga rahul. Kõik toimib. Sõitsin hiljuti staadionist mööda ja meeldiv oli näha, et kaks gruppi kergejõustikulapsi oli staadionil. Mul ei ole midagi jalgpalli vastu, aga teistesse pallimängudesse, kergejõustikku, vibulaskmisesse – poole aastaga on tegevuste spekter laiemaks läinud. Müts maha Rai-

vo ees, et oleme igal pool olnud esindatud. Kindlasti lähevad uuel tasandil käima ka Lehola-Lembitu mängud.

Kui rääkida koolidest, siis mina isiklikult olen seda meelt, et Põhja-Sakala vallas ei pea olema nii palju väikeseid koole, peaks olema hästi läbimõeldud logistikavõrk. Kuue kilomeetri raadiuses ei ole mõtet pidada nelja väikest kooli – see on üle jõu käiv nii pedagoogilises kui majanduslikus mõttes. Vallas võiks olla kolm väga korralikku põhikooli ja hästi toimiv logistikavõrk. Kahjuks ei ole nende asjadega saanud sündematult tegeleda – tömbetuuled läksid jaanipäeva paiku valla ja asjad on nii nagu nad on.

Kultuurikeskuse reorganiseerimise mõte oli hea, aga oleks saanud seda tulemuslikumalt teha. Mina tunnistan, et teostus ei olnud hea. Kui meil on üks suur vald, siis ma ei pea õige, et kuskil valla nurgas peab keegi üksinda nokitsema ja kui keskuses toimub midagi suurt, siis on seda korraldamas üks või kaks inimest. Kultuurikeskus läheb väikestesse piirkondadesse appi ja kui toimub midagi suurt, siis toimetab kogu meeskond. Nagu Kraner Investmentsis. Mina noore poliitikuna ei saanud aru, et kultuuritöötajate seas oli vastasnimikirjas kandideerinuid enamus ning kui opositsioon ütleb, et see on halb mõte, siis ... Seda ma ei osanud alguses läbi närida ja tegutsesin liiga heausklikult. Tuleks ära unustada poliitilised taustad – olen väga paljudega rääkinud ja muudatused olid vajalikud. Juhinduma peaks sellest, mis valla rahvale hea on.

Ma tõesti ei mõista, mida tähendab inimestele

koht volikogus, et selle nimel vahetatakse iga kolme kuu tagant lippu, värvi ja põhimõtteid. Ma ei saa sellest aru!

Milline peaks kool olema – kas võimalikult kodulähedane?

Tuginen oma kogemusele. Ma ei saa öelda, et olen läbi lugenud tohutu hulga uurimusi selles valdkonnas. Lähtun kainest talupojamõistusest. Eesti õpetajate keskmine vanus on üle viiekümne – kust tulevad lapsed sotsiaalse lävimise oskused, kui ta veedab oma päevi praktiliselt vaid õpetaja seltsis? Väike kodukool on sageli vaid lapsevanema mugavus. Lapsevanemal on mugavam last kontrollida ka siis, kui ta võtab lapse endaga Viljandisse kaasa – häälletatakse auto ja käigukangiga. Ka väikekoolide eest võitlejate lapsed käivad tihtipeale Viljandis koolis. See võitlus väikekoolide eest on suuresti võitlus enda, st lapsevanema mugavuse pärast. Mina panustaksin Suure-Jaani kooli arendamisse – mõtlen põhikooli, mitte gümnaasiumit. Nende jaoks, kes ei tea, mida ta peale 12. klassi teha tahab, on õige valik kutseharidussüsteem, kus ta omandab kutse – algteadmised töötegemisest – ja ka keskhariduse. Ta ei pea kolm aastat lihtsalt gümnaasiumis aega veetma. Olen kolm aastat 1. septembril politseivormis koolimaja ees seisnud ja päris paljudelt kuulnud, et siin on hea mugav olla, ei pea väga õppima, et laps otsustas seetõttu siia tulla.

Kus suitsu, seal tuld. Pigem võiksime välja töötada mingi sõidukompensatsioonide ja elamiskompensatsioonide süsteemi, et meie lapsed saaksid õppida riigi parimate gümnaasiumites. Gümnaasiumiharidus ei peaks olema vanemate prestiiži küsimus. Näiteks Šveitsis läheb peale põhikooli 90% kutseharidussüsteemi.

Mis kutseharidussüsteemi populariseerimiseks teha annaks?

Niikaua, kui telekast näidatakse saateid, kus jagatakse sadu tuhandeid preemiat igasugu äppide, idude jm eest, ei juhtu midagi. On vaid üks saade „Noor meister“, aga neid teisi saateid on rohkem.

Rääkisin mõned päevad tagasi 14-aastase noormehega, kes ütles, et tema tööle ei lähe, tema hakkab investeerima, et kooliskäimine on lauslollus, sest seal ta midagi ei õpi. Olen töö kaudu seotud Paala osaihinguga ja naudin sealset noort seltskonda.

Kui autojuhid, traktoristid, karjakud on noored inimesed, siis tuleb lisaks äppidele ja idudele ka neist rääkida. Ka neid tuleb esile tuua. Need inimesed toovad meile leiva lauale.

Varemalt olid noortel kohustused ja seejärel aeg iseendale, praegu on ainult oma aeg ja mingeid kohustusi ei ole. See ongi nende maailmapilti muutnud.

Kui palju oli Sinu noorusel koduseid töid ja kohustusi?

Kasvasin korteris. Ema oli raske füüsilise töö peal. Ahjude kütmine, puude vedamine, lume lükkamine, need olid minu kohustused. Suvel olin saeveskis tööl.

Kas on meeles, mis esimese palga eest endale soetada õnnestus?

Suvised teenistused läksid selle peale, et tollase metsamajandi Soomest toodud kaupa – spordi varustust – osta. Mina sain ikka Karhu tossudega võistlustel käia.

Valdkondadest, mida kõige paremini tunnend, juba rääkisime, aga kas on valdkondi, kus jätaksid otsuste tegemise pigem teistele? Kas usaldad spetsialiste?

Kõik, mis puudutab igasugust juriidikat – alates KOKS-ist (kohaliku omavalitsuse korralduse seadus – toim) kuni volikogu pädevusteni. Töökoormuse kõrvalt ei ole olnud aega sellesse süveneda. Olen kolleege päris palju usaldanud.

Sotsiaali poole peal saab päris palju lähtuda talupojamõistusest. Oleme seda teinud ka Lõhavere hooldekodus ja asjad on seal positiivselt käima läinud. Kui sa suhtled ja usaldad inimesi, siis asjad toimivad. Maakorraldus, teederegistrid – need on asjad, millega ma ei ole kokku puutunud. Seal ma oma arvamust väga valjuhäälselt ei avalda.

Kui valmis Sa oma otsuseid muutma oled? Kui selgub, et läks valesti.

Olen nõus tunnistama, et ma eksisin ja tegutsema parema tulemuse nimel.

Mis on hetke suurim probleem maailmas?

Et Euroopa ei taha aru saada, mis Ukrainas toimub. Inimesed on rahaliste teemadega niivõrd omavahel seotud, et keegi ei ole reaalselt aru saanud, mis toimub.

... Eestis?

Teatud parteid on jäänud liiga kauaks võimule.

Aeg on muutusteks. Eesti energiatuust on suurem osa paari perekonna käes, kes on seotud poliitikaga – sealt ei saa tulla normaalseid otsuseid, mis oleksid rahvale head. Tuleb vaadata peeglisse, et kas töötatakse ainult oma rahakoti nimel või rahva nimel.

... meie vallas?

See, et volikogu ei toimi. Inimesed, st valijad on teinud oma valiku mugavustsoonist – kellele ma ikka annan oma hääle, küll nemad juba oskavad ja teavad. 21 inimesest päris suur osa on kinni oma toolis ja laiemalt ei mõtle. Ei taheta näha laiemat pilti. Räägitakse ilusaid sõnu, kuid tegudes ollakse kinni oma egos. Meil on liiga palju tuulelippe volikogus. Kui midagi muutub, muutuvad ka nende ideed.

Milline on Sinu jaoks Põhja-Sakala valla nägu? On see olemas?

Täna ei ole vahet, kus seltskonda minna, igal pool küsitakse, et mis teil seal toimub? Kümme korda kuulsamad nagu Pantaloni – midagi tegema ei pea, aga kümme korda kuulsam.

Positiivne on see, et järjend rohkem räägitakse meie kompaktselt elukeskonnast: kool, lasteaed, veekeskus – need asuvad kõik 200 meetri raadiuses. See kõik on kättesaadav. Probleemiks on, et meil puudub kinnisvaraturg.

Meie kuvandile on kaasa aidanud see, et Viljandis kavandatakse juba üle 15 aasta veekeskust, aga meil lõi üks mees kopa maasse ja tegi ära. Võime vaielda, kas ventilatsioon teeb liiga palju müra või mitte, aga ta on olemas ja toimib.

Kas on midagi, mida tahaksid tänas juurde õppida?

Volikogu töö on mind viinud mõttele, et ma tahaksin olla kas huultelt lugeja või kehakeele ekspert. Tahaksin näha inimese sisemusse, kui ta istub mu vastas ja räägib ilusat juttu – ma tahaks näha, mida ta tegelikult mõtleb. Tahaksin aru saada, kas inimene on siiras või tahab vaid avaliku esinemise tähelepanu.

Millega tegeled vabal ajal ja kas kahe ameti kõrvalt vaba aega üldse jääb?

Kas käin üksinda metsas või käin koeraga metsas. Jahil, jalutamise, sporti tegemas. Mets on pelgu-paik. Siinkandis on vähe sihte ja metsateid, kus ma ei oleks kas rattaga või autoga sõitnud või koeraga jalutamas käinud.

Koeral on hea elu.

Ei saa nuriseda. Ta on Eestis üks väheseid iiri settereid, kes on jahikoera paberitega. Korra nädalas teen talle pika jooksu, ja sageli on see nii, et mina sõidan autoga taga ning tema valib suuna ja kiiruse. Kaks korda nädalas käin ise jalgrattaga sõitmas ja ühe korra jooksmas.

Teater, kino, kontserdid?

Terves kehas terve vaim. Põhiliselt oleme kaasaga teatris käinud – Ugalas ja Tartus. Kinosis oleme ikka ka käinud.

Mõni raamat ka?

See on pisut valus küsimus. Noorusel lugesin palju, aga viimased raamatud ... Otsin Aivar Jaeski kolm raamatut, kui raamatukogus temaga kohtumine oli. Kaks raamatut on loetud.

Pojast oli juba pisut juttu, aga küsin: kas lapsed tegetsevad Suure-Jaani kandis või kuskil kaugemal?

Poeg Markus ostis minna käest firma ära, et ise edasi minna, kui mina volikogusse pääsesin. Põhjuseks see, et meil on mitu hästi pikaaegset lepingut vallaga. Tal oli võimalus minna elama Tartusse, aga nad ostsid abikaasaga endale korteri ja jäid Suure-Jaani. Lisaks haljastusettevõttele tegeleb poeg vanaisalt päritud maade põldude ja metsadega.

Tütär Laura on Tallinnas Põhja-Eesti Regionaalkeskuse EMO-s õendusjuht. Üks lapselaps on ka – juba 5-kuune. Sellega on seotud ka üks emotsioon. Kui ma postitan FB-s oma poliitilisi mõtteid, siis on laikijaid 40-50, kui postitasin enda ja lapselapse foto, oli laikijaid üle 200! Inimesena olen ma järelikult rohkem väärt kui poliitikuna ja see annab mulle väga palju mõtteainet.

Mis kõige rohkem rõõmu teeb?

Ikka lapsed ja et mul see pisikene Lennakene on.

Kus on meie valla kolme aasta pärast – st järgmise valimise ajal?

Hakkab tasapisi kraavi servast üles ronima.

Mis veel hingel on ja väljaütlemist tahab?

Tihti tehakse järeldusi välise kesta järgi ja ei süveneta sisusse. Tean ise, et olen väga hea meeskonnamängija – kui on õige meeskond. Kui lepime kokku, et täna mängime jalgpalli, siis keegi hokit ega korvpalli mängima ei hakka.

Intervjueeritud
12.10.2022
Küsis
LEILI KUUSK

Kolmandik inimestest tunneb igapäevast vajadust kellegagi juttu ajada

Foto on illustratiivne

Eesti elanike hulgas tehtud küsitlusest selgub, et umbes kolmandik Eesti inimesi tunneb end kas pidevalt või vahetevahel üksildasena. Kõige enam tunnevad üksildased inimesed puudust lähedastega suhtlemisest.

MTÜ Jututaja ja Tallinna Ülikooli uuringus osales kokku 1282 inimest. Küsitluses Kantar Emor. Selgus, et üksildust tunnevad ennekõike naised, nooremad inimesed, Tallinnas ja suuremates linnades elavad ning madalama haridusega inimesed. „Seega on õigus neil, kes on öelnud, et linnades kipuvad inimesed rohkem üksikult mööda elama, kuigi elame tihedamalt koos,“ kommenteeris uuringut Jututaja üks asutaja Mari-Liis Sööt.

Kuna Jututaja eesmärk on ennekõike kokku viia vanemad ja nooremad inimesed, leevendades seeläbi vanemate inimeste üksildust, siis vaatas uuring põhjalikumalt vanemaalisi. Selgus, et nende hulgas tunnevad end üksildasena pigem üle 75-aastased inimesed. „Uuring viitab sellele, kui oluline on üksilduse vaatepunktist töötamine,“ lisas Sööt. „Nimelt kogevad töötavad vanemaalised märgatavalt vähem üksildust kui pensionärid. Üksildust saab kõige lihtsamini leevendada suheldes. Umbes kolmandik inimesi tunneb igapäevast vajadust kellegagi juttu rääkida ja lobiseda ning õnneks on valdaval enamusel inimestest olemas keegi, kellega suhelda,“ ütles Sööt.

Vanuse kasvades inimese suhtlemise vajadus vähehaaval väheneb. Võrreldes nooremate inimestega, tunnevad vanemad rohkem puudust suhtlemisest pere ja sõpradega ning kinos ja/või teatris käimisest.

„Kui seost üksilduse ja üksinda elamise vahel võis oletada ka enne küsitlust, siis olulisem on rõhutada, et üksildust kogevad inimesed, eelkõige eakad, tunnevad puudust suhtlemisest pereliikmete ja sõpradega. Seega tähtsal kohal on oluliste mitteformaalsete suhete hoidmine ja loomine igas eas. Võib öelda, et Jututaja teised sarnased algatused ei paku toetust ainult vanemaalastele, vaid seda võib näha üksildust ennetava tegevusena ka noortele,“ ütles uuringu üks autor, Tallinna Ülikooli sotsiaaltöö lektor Kersti Kriisk.

Ootuspäraselt tundsid vanemad inimesed puudust paremast tervisest. Eakad tundsid hobidest, sportimisest ning reisimisest vähem puudust kui noored.

Uuringust selgus veel, et kõige enam tunnevad inimesed puudust turvalisest maailmast (52% vastanutest), paremast majanduslikust toimetulekust (38%) ning reisimisest (36%).

MTÜ Jututaja pakub kodudes ja hooldekodudes elavatele eakatele noori seltsilisi ehk jututajaid, kellega koos aega veeta: vestelda, lugeda, muusikat kuulata, kirjutada, mälestusi jagada ja palju muud, mis rõõmu valmistab. Koos lõbusalt veedetud aeg aitab vähendada eakate üksildust ning sotsiaalset isolatsiooni ja tugevdada põlvkondadevahelist sidet.

Rohkem infot: Mari-Liis Sööt, MTÜ Jututaja asutaja ja eestvedaja: mari-liis@jututaja.ee

Seitse olulist teadmist energiamaailma kohta

Õhus on jätkuvalt elektrit. Alljärgnevad mõtted on kirja pandud selleks, et pinget maandada ning arusaama suurendada.

Universaalteenust keegi vägisi peale ei sunni

Elektrimüüja viib või on viinud automaatselt universaalteenusele üle ainult need kodutarbijad, kelle elektrihind on universaalteenuse omast kõrgem.

Kui tarbija on saanud universaalteenuse pakumise, kuid ei soovi seda vastu võtta, siis tuleb elektrimüüjat teavitada. Samamoodi võib universaalteenusega igal ajal liituda.

Elektrihind ei tule niisama laest

Laias laastus on iga tarbija valinud ühe kolmest: kas börsihinna, fikseeritud hinnaga või universaalteenuse elektri.

Börsielektri hind kujuneb turul, kus elektrimüüjad pakkumisi teevad. Hind on odav, kui taastuvatest allikatest (päike, tuul, vesi, tuum) tulev energia katab elektritarbimise. Kui taas-

tuvenergiast jääb väheseks, pääsevad turule kivisöest, põlevkivist ja gaasist tootvad elektrijaamad. Kõrgete keskkonnamaksude tõttu on neis toodetud elekter kordades kallim ja see viib ka elektri börsihinna üles.

Fikseeritud hinnaga elektrit ostvaid tarbijaid börsi igapäevane kõikumine ei mõjuta. Elektri eest tasutakse hinda, mis kokku lepitud perioodi jooksul ei muutu. Küll aga - kui elektri börsihind on kõrge, on seda ka elektri kokkuostuhind, mistõttu pakuvad elektrimüüjad praegu palju kallima hinnaga fikseeritud elektrit, kui tarbijad tahaksid.

Universaalteenust reguleerib riik ning elektri tootmishinna kinnitab Konkurentsiamet. Iga elektrimüüja lisab tootmishinnale põhjendatud kulud, mõistliku ärikasumi ning käibemaksu. Paljude tarbijate meelehärmiks ei paku universaalteenus odavat elektrit. Nii on, sest universaalteenuse elektri toodetakse põlevkivijaamades,

mis on teadupärast ülikõrgete keskkonnamaksudega seotud. Kuna tootmishind on muutuv, võib ka universaalteenuse hind ajas tõusta ja langeda.

Elektripaketi valik sõltub tarbimisharjumustest

Otsuste tegemisel võiks lähtuda neist punktidest:

- Kui praegune elektrihind on fikseeritud alla universaalteenuse hinna, siis on mõistlik sellega kuni lepinguperioodi lõpuni jätkata ja energiakulu kindlalt kontrolli all hoida.

- Kui praegune fikseeritud elektrihind on universaalteenuse hinnaga enam-vähem tasemel, siis võib paar kuud oodata ja jälgida, kas universaalteenuse hind tõuseb või langeb, ning seejärel valik teha.

- Kui ei suuda otsustada, kas jätkata börsielektrile ostmist või mitte, tuleb tarbimisharjumuste mõelda. Kui kodust elektritarbimist saab suunata odavamale hinnale tundidele, on börsist kasu. Kui elektritarbimise juhtimine ei ole võimalik,

annab universaalteenus hinnakindluse.

Riik toetab kodutarbijaid ka sel talvel

Riik kompenseerib osa kodukliendi elektrile, gaasile ja kaugküttele tehtavatest kulutustest, olenemata kehtivast paketist või energiämüüjast. Toetusmeetmed kehtivad 1. oktoobrist 2022 kuni 31. märtsini 2023 ning rakenduvad arvetel automaatselt. Lisatoetuste kohta tasub uurida ka kohalike omavalitsustelt.

Kodutarbijale kompenseerib riik üle 8 s/kWh käibemaksuta elektrenergia hinnast kuni 5 s/kWh. Gaasi kodutarbija lõpphinnast kompenseerib riik 80% üle 80 €/MWh (käibemaksuta) ületavast kulust kuni 2,6 MWh tarbimise ulatuses ühes kuus. Kaugküttevõrgu kaudu jaotatud soojuste hinna leevendamiseks näeb toetusmeede ette üle 80 €/MWh (käibemaksuta) hinnaga soojuste kulu kompenseerimise 80% ulatuses.

Elektriarvel on kolm osa: elektrenergia, võrgutee-

nus, taastuvenergia tasu ja elektriaktsiis

Elektrienergia maksumus sõltub sellest, millise hinnaga elektrit ostetakse ning kui palju on seda tarbitud. Fikseeritud või universaalteenuse hinnaga elektrit ostes saab igakuist energiakulu ette planeerida.

Võrguteenuse tasu läheb võrguteenuse osutajale selle eest, et ta elektri tarbijani toimetab ning selleks vajalikku taristut korras hoiab ja arendab.

Taastuvenergia tasu ja elektriaktsiis on riiklikud maksud. Neist esimene toetab taastuvenergia arendamist Eestis, teise aga rahastatakse keskkonnanahoidu.

Nii võrguteenuse kui ka riiklike maksude suurus sõltub tarbitud elektrienergia hulgast. Seega, vähendades elektritarbimist, on arvel ka arve teised komponendid väiksemad.

Energiakriisi ei lükka rohepööret edasi

Praegune olukord nõuab tarku valikuid ning rohepööret tuleb hoopis kiirendada. Eesti Energia

on võtnud sihiks lõpetada põlevkivielektri tootmine 2030. aastaks ning edaspidi elektrit vaid taastuvatest allikatest toota. Vedelkütuste tootmisel asendub põlevkivi 2045. aastaks järkjärgult prügiplastiga ja vanarehvidega.

Puudu on vaid üks meretuulepark ja 120 maismaatuulikut

2030. aasta elektri rohepöördeks on vaja vaid ühte meretuuleparki ja veel umbes 120 maismaatuulikut. Paljud neist projektidest on Eesti Energia tütarettevõttel Enefit Greenil juba töös: Purtsu tuule- ja päikeseparki ehitatakse, ettevalmistamisel on Sopi ja Tootsi tuuleenergeetika ala, samuti on arenduses Risti, Põlondma, Siiraku ja teised tuulepargid ning Liivi lahe meretuulepark.

Taastuvenergia investeeringuid ei tohi edasi lükata. Ainult nii tagame taskukohase, roheline ja kättesaadava elektrienergia.

EESTI ENERGIA

Talveks valmis? Olulise energiasäästu toob juba paari kraadi võrra temperatuuri alandamine

Talv toob paratamatult kaasa suurenenud elektriarve. Õnneks on olemas lihtsaid nippe, kuidas energiakulu vähendada ning seeläbi veidigi rohkem kokku hoida. Nõuandeid jagab Eesti Energia klienditeenuste Eesti turu juht Dajana Tiitsaar.

Võttes aluseks keskmise Eesti majapidamise, kulub enim elektrit kütumisele, vee soojendamisele, toidu valmistamisele ning valgustusele ja suurematele elektriseadmetele. „Teades kohti, kuhu majapidamises kõige rohkem energiat kulub, on palju parem säästu planeerida. Seega tuleks kõigepealt enda kodu elektritarbimisele otsa vaadata,“ sõnab Dajana Tiitsaar.

Kokkuhoiu toob juba üks kraad madalam toatemperatuur

Eesti kliimas tuleb eluruume kütta ligi pool aastat. „Küttesüsteemi väljavahetamine on üsna kallid ja ei sobi kõigile. Küll aga soovitan neil, kes kasutavad soojaallikatena elektriradiaatoreid, põrandat- või ahikütet, teha investeering ja paigaldada õhksoojuspump. Tegemist on märksa ökonoomsena lahendusega, mis võtab

ühed osa elektrit, kuid annab viis osa sooja vastu,“ ütleb Tiitsaar.

Vanemate akende ja uste puhul võib raami ümber olevatest pragudest soe õhk välja minna. „Kui akende-uste vahetus ei ole võimalik, tasub neid uuesti tihendada või soojustada näiteks ehituspoes müüdava montaaživahuga. Kindlasti tuleb sel puhul tootja juhiseid jälgida,“ annab Dajana Tiitsaar nõu.

Samuti ei tohiks keskkütteradiaatoreid millegagi katta või mööbliga varjata: see takistab sooja õhu vaba liikumist ruumis. „Kui tubade temperatuuri on võimalik reguleerida, siis pidage meeles, et juba üks kraad madalam temperatuur vähendab küttekulu 5% võrra,“ täiendab Tiitsaar.

Peske pesu ja valmistage toitu teadlikult

Pesumasin kulutab kõige rohkem energiat just vee soojendamisele. „Kergelt määrdundu pesu saab puhtaks ka 30-kraadise tsükliga ning selle arvelt võib kokkuhoid küündida kuni 30%-ni. Pesu kuivatamine võib eelistada vana head pesuresti,“ räägib Dajana Tiitsaar. Veeboileri puhul piisab 55-kraadisest temperatuurist, seejuures

väheneb ka katlakivi teke, mis mõjutab samuti boileri energiatarbimist.

„Elektripliit ei ole kõige säästlikum energiatarbija,“ ütleb Tiitsaar, „mistõttu on mõistlik valida toidukogusele vastav pott või pann ning õige suurusega pliidiplaat.“ Veelgi enam - ahju kasutades võib selle 10-15 minutit enne toidu valmistamist välja lülitada, sest jääsoojus küpsetab toitu edasi. Kes tahavad veel sammu võrra edasi liikuda, võiksid kaaluda induktioonpliidi soetamist. „Võrreldes elektripliidiga säästab induktioonpliidiplaat 2/3 võrra rohkem elektrit,“ tähendab Dajana Tiitsaar.

Tasuvusaeg on letihinnast olulisem

Külmal ja pimedal ajal ollakse rohkem siseruumides ning kasutatakse rohkem erinevaid elektriseadmeid. Dajana Tiitsaar lubab, et siingi on võimalik kokkuhoiukohti leida. „Lihtne tegu, mis annab kuni 10% säästu: tõmmake kõik seadmed, mida parasjagu ei kasutata, pistikust välja. Kodumasinat välja vahetades jälgige mitte ainult letihinda, vaid ka energiaklassi. Hinnanguliselt hoiavad A++ energiaklassi seadmed kokku 45% roh-

kem energiat, võrreldes pikka aega tipuks peetud A-klassiga,“ väidab ta.

Hõõglampide asendamine leedidega tasub end ära vähem kui aastaga. „Hariliku kõõglampide eluiga on umbes 1000 tundi ning valgustamiseks kasutab ta energiat umbes 20% ulatuses, ülejäänud 80% kulub sooja väljaandmisele. Leedid suunavad aga 80% energiat just valgustamiseks ja töötunnid jäävad 25 000-50 000 vahemikku,“ kõneleb Tiitsaar.

Dajana Tiitsaar paneb ka südamele, et enne talve tulekut kodu ohutuses veendutaks: „Vanema elektrijuhtmestiku võiks spetsialist üle kontrollida, laske korstnad ja kültealid korralikult ära puhastada, kütke mõõdukalt, jälgige hooleks küttekehi ning olge kindlad suitsu- ja vingugaasianduri töökorras.“

Dajana Tiitsaar

Päästeamet koostas juhendi generaatorite ohutuks paigaldamiseks ja kasutamiseks

Elektrigeneraator on võimalus elektrikatkestuse ajal tagada oluliste elektriseadmete töötamine. Kõige olulisem on läbi vaadata tootja paigaldus-, kasutus- ja hooldusjuhised.

Päästeameti koostatud juhendist leiab peamised ohutusnõuded nii hoonesse paigaldatavate ehk statsionaarsete generaatorite kui ka kodumajapidamises kasutatavate generaatorite kohta.

Juhendi koostamise tingis asjaolu, et hädaolukorras valmistumisel ja energiakindluse tagamiseks on inimesed hakanud majapidamisesse elektrigeneraatoreid soetama ning Päästeamet on saanud hulgaliselt küsimusi, kuidas neid ohutult paigaldada ja kasutada.

Enne seadme ostu tuleb läbi mõelda, kuhu soovitakse generaatorit paigaldada ning kui võimsat generaatorit on vaja. Siseruumidesse mõeldud generaatorid ei talu muutlike ilmastikutingimusi ja niiskust ning ei sobi seetõttu õue. Samuti tuleb paigaldamisel silmas pidada, et generaatori heitgaasid ei liiguks õhuvooluga õuest siseruumidesse.

Siseruumidesse generaatori paigaldamisel tuleb jälgida, et seade oleks piisavalt kaugel seintest, teistest seadmetest ja kütusemahutist ning paigaldatud omaette tuletõkkeksiooni. Samuti peavad siseruumidesse paigaldatud generaatori heitgaasid ruumist välja juhtima heitgaasitorustikuga. Elektrihühendusgeneraatori ja hoone elektrisüsteemi vahel peab tegema elektrialali kompetentne isik.

Generaatori töö käigus tekib vingugaas, nagu sisepõlemismootori puhul ikka. Seetõttu on väga oluline tagada, et vingugaas ei satuks ega koguneks siseruumidesse. Kuna vingugaas on lõhnav ja värvitu, tasub lisakindluse mõttes tupp paigaldada ka vingugaasiandur.

Samuti tuleb hoolitseda selle eest, et kõik generaatori kasutajad teaksid, kuidas ohutult generaatorit kasutada ja oleksid kursis, kelle poole küsimuste või tehniliste rikega pöörduda. Ohutusjuhendi leiab rescue.ee/et/juhend/generaatorite-ohutus.

Et kriisivarust oleks ikka ainult abi

MARE ODER
mürgistusteabekeskus

Äreval ajal on paljud meist väga mõistlikult varunud kriisivarusid: toitu, ravimeid, kemikaale, patareid jpm. Lastega peredes ja ka vanavanematel tasub läbi mõelda, kuidas neid hoiustada, et hädavajalikust ei saaks oht omaette.

Eestis juhtub igal aastal üle 5000 mürgistusõnnetuse, mis jõuavad tervishoiutöötajateni. Kuigi kodu peaks olema meie kindlus, juhtub 90% mürgistusõnnetustest just seal. Sageli satuvad õnnetusse väikelapsed, kes õpivad maailma tundma muuhulgas maitsemise kaudu. Keskmisest rohkem juhtub õnnetusi ka eakatega. Enamus mürgistusi on aga tüüpilist laadi ning neid teades on õnnetusi lihtne ennetada.

Ravimid olgu ravimikapis

Suur osa mürgistusõnnetusi juhtub ravimitega. Põhjuseks vale ravimi võtmine või ravimi üleliigne manustamine. Ohutuse tagamiseks on ravimeid kasulik hoida ainult täiskasvanutele kättesaadavas kohas. Kõige ohutum ravimite hoidmise koht on lukustatav ravimikapp. Kui kriisiks varutud ravimid sinna ära ei mahu, tasub leida mõni muu turvaline koht, näiteks kõrgemal asuv kapp.

Ravimeid paigutades tasub mõelda ka olukorrale, kui ravimi haarajal on kiire ja ollakse väsinud – ravimite segiajamisi juhtub ka noortel täiskasvanutel. Paigutades tasub märgata ka aegumistähtaegu ja selle saabumisel viia aegunud ravimid tagasi apteeki. See on tasuta ning ravimeid võtavad vastu kõik apteegid.

Selleks, et täiskasvanud ravimite seas paremini orienteeruks, tasub vältida erinevate ravimilehtede ühte ravimikarpi panemist. Samuti ei tasu ravimilehti lahtiselt hoida, sest need lähevad väga lihtsalt omavahel segamini. Ravimite topelt võtmise vältimiseks tasub ravimid valmis panna ravimijaoturisse, mis samuti tuleks hoida lastele kättesaamatu.

Kemikaalide paigutamine tuleb läbi mõelda

Kemikaalimürgistusi on mitmesuguseid, aga kindel retsept mürgistuseks on kemikaali limonaadi- või veepudelisse ümbervalamine. Eriti ohtlik on seejuures 30% äädikas, sest ka üks lonks võib kaasa tuua söövituse. Tark on koju osta üldse ainult 10% äädikat, mille õnnetusse sattumisel kogeb inimene mööduvat limaskestast ärritust.

Kemikaalidki tasub hoiustada nii, et lapsed neid kätte ei saaks. Eriti põnevad on lastele magusa lõhna ja värviliste pudelitega pesuvahendid ning pesugeelkapslid. Viimased on väga ohtlikud väikelastele, sest neis olev vahend on söövitava toimega ning kapsel kergelt purunev.

Kemikaalide paigutamist ja kasutamist tasub ka täiskasvanud pereliikmetele selgitada. Mõne aja eest saime näiteks teate eakast, kes arvas, et pesugeelkapsel on moodne salatikaste ning serveris seda toidulauale. Selliste olukordade vältimiseks tasub veenduda, et lähedased teavad, millega on tegu, kui majja tuleb mõni uus vahend.

Patareid kindlasse kohta

Patareidest on rõõmu mänguasjade ja elulist abi taskulampide seas, kuid inimkehas põhjustavad need hävingut. Eriti ohtlikud on pisikesed ja süütuna näivad nööppatareid, mis aga vedelikuga kokku puutudes tekitavad ajas aina süveneva söövituse. Tagajärjed võivad olla väga karmid. Seega tasub alati jälgida, et nii pakendis kui pakendita, uued ja kasutatud patareid oleksid väikeste sõrmede ulatuskauguselt kaugel väljas. Samuti tasub üle vaadata, et koduste seadmete patareid oleksid kõvasti kinni.

Pisikesest pudelist võib tulla suur õnnetus

Kodudes leidub erinevaid 10 ml suuruseid pudeleid, mis võivad sisaldada nii ravimeid, silmatilkku, taimkaitsevahendit, eeterlikku õli, e-sigareti täitevedelikku kui ka palju muud. Taolisi pudeleid ei tasu koos hoiustada, sest mürgistusteabekeskuse kogemus näitab, et sage mürgistuse põhjus on pudelite segamine ajamine. Eriti oluline on see väikelaste vanematel, sest beebide D-vitamiin on mitmete mürgistusohutudega ära vahetamiseni sarnases pudelis.

Kahtluse või õnnetuse korral helista 16662!

Mürgistuse või selle kahtluse korral tasub alati helistada mürgistusiinfoliinile 16662, kus kogunud nõustajad aitavad välja selgitada olukorra ohtlikkuse ja leida õige lahenduskäigu. Mürgistusiinfoliin töötab ööpäevaringselt ning nõu saab küsida nii eesti kui ka vene ja vajadusel inglise keeleski. Mürgistusiinfoliini number 16662 tasub telefoni salvestada esimesel võimalusel, sest õnnetuse hetkel ei pruugi õige number meenuda. Numbrit salvestades oled valmistunud veel üheks kriisiks.

Kaugtööst on saanud uue aja norm

AVE LAAS
Targa Töö Ühing

Kaugtöötamine on viimastel aastakümnetel muutunud populaarseks motivatsioonipaketi osaks. Esmalt pakuti aja- ja kohapaindliku töö võimalust peamiselt IT-sektori töötajatele. See tähendab: tee, kus tahad ja millal tahad – peamine, et töö on tehtud. Koroonaaeg oli justkui kaugtöö võidukäik. Rahvas kadus kodukontoritesse ja hakkas rohkem iseenda tööd juhtima. Realiseerus kõik see, millest kaugtöö pooldajad pikalt olid rääkinud. Ent lisandus palju muudki, millele ei osatud tähelepanu pöörata.

Valikuvabadus või hoopis sundvariant?

Üsna kiirelt sai selgeks, et koroonaaeg tõttu kodukontoritesse pagemist ei saa nimetada tavaliseks kaugtööks. Valikuvabadust ju polnud, kuna surve kaugtöö kasuks otsustamisel tuli välistest teguritest. Pandeemia olukorras tekkis uus mõiste – vabatahtlikult sunduslik kaugtöö, sest organisatsioonidel polnudki muud võimalust kui rakendada kaugtööd, juhul kui nad soovisid pandeemia olukorras jätkata. Seadus ütleb, et kaugtööd saab teha ainult poolte kokkuleppel ja sundi siin tegelikult olla ei saa. Paraku võivad meid kõiki tabada olukorrad, kus tekib vajadus jääda kodukontorisse. Olgu see siis kas või pikaajaline terviseprobleem, sh taastumine raskest operatsioonist või pereliikmete eest hoolitsemine.

Eestis saab vähidiagnoosi igal aastal üle 8500 inimese, sh 50 last. Iga inimese, tema pere ja selle lapse vanemate jaoks tähendab see suuri muutusi

kogu elukorralduses. Vananev ühiskond suurendab järjest rohkem vajadust hoolitseda kodus oma vanemate või vanavanemate eest. Tekkinud olukorras ei ole kodukontor enam mugavusvalik.

Kaugtöö hiiliv mõju

2020. aastal alanud COVID-19 pandeemia tõttu on kaugtööl ettenägematu kõrvalmõju. Kindlasti on üheks neist sundasenditest tingitud tervisehädad. Ühtäkki tuli töökoht koju, kus töötada sai 24/7 kuidas iganes. Juhid ja töötajad on kaugtöö ulatusliku kasutuselevõtu vallas aga kogemematud. Näiteks tippjuht Pia on oma ametis väga iseseisev ning kodukontorites töötajate mured jäid talle esialgu võõraks. Raske oli tunnetada, miks enesejuhtimine ja kiire iseseisev otsustamine teiste kontoritist eemal olles küll nii raskelt tuleb.

Kui töö juures saab töökohta kohaldada, siis kodus on töökohaks käepärane koht, tihtilugu seda valida ei saagi. Koroonaaeg kohandati töökohtadeks isegi triikimislaud, et igale pereliikmele leiduks oma nurgake.

Sotsiaalne isolatsioon ja tööstress

Vähihaigete laste vanemate kogemused näitavad, et kõige keerulisem on neil hakkama saada sotsiaalse isolatsiooniga. Sama mure laieneb teiste hoolduskoormuse tõttu kodus töötajatele. Viimaste uuringute põhjal vähendab kodukontor tööstressi ainult siis, kui kaugtöö suhtes võetakse positiivne hoiak. Pikaajaline kollektiiv eemalolek annab kindlasti tunda ning mõnikord on vaja, et keegi lihtsalt

helistaks ja käekäigu järele küsiks.

Triin (nimi muudetud) kolis perega maale elama ning transpordile kuluva aja kokkuhoiuks otsustas naine enamiku ajast töötada kodukontoris. Kui pimedal aastaajal sai aga selgeks, et kogu valge aeg möödub töölaua taga istudes, sõlmis Triin otsese juhiga kokkuleppe, et iga päev kell 15–16 teeb ta õues väimse tervise hoidmiseks jalutuskäigu. Tegemist polnud lõunapausiga ja sellevõrra tegi Triin tööd õhtustel aegadel.

Isolatsioonist tuleneb ka kohe järgmine probleem. Suurenenud vajadus digitaalsete tööriistade järele võib tekitada väimset väsimust ja ülekoormust – see võib negatiivselt mõjutada tootlikkust ja tööheaolu. Töötajates tekib n-õ sõnumiärevus, sest sageli samal ajal e-posti, sõnumite ja videokõnede teel toimuv suhtlus põhjustab info ülekülluse. Juhid tajuvad kontrolli kadumist kaugtööd tegevate töötajate üle ning püüavad seda kontrolli tagasi saada täiendavate jälgimis- ja aruandlusmehhanismide abil. Kodukontoris töötav Eva tunnistas, et pidev valmisolek kõikidele küsimustele vastata oli lõpuks nii raske ning viis ta läbipõlemiseni. Eva sõnul ilmnisid esimesed sümptomid siis, kui ta tundis, et hommikul tekitas arvuti avamine esialgu lihtsalt ebameeldivaid emotsioone. Hiljem kasvas sellest välja ärevushäire. Lahendus saabus vaid töökohta vahetamisega.

Meie tööturul on ka pandeemiavälisel ajal hul-

galiselt neid, kes ei tööta kodus niivõrd omast tahtest ja motivatsioonist, vaid vajadusest ja sunnust. Hoiame seda meeles ning püüame olla tähelepanelikud-hoolivad enda ja oma töötajate suhtes.

Kolm olulist õppetundi peale tervisekriisi:

Kui kodus töötamist põhjustab vajadus teiste pereliikmete eest hoolitseda, tuleb arvestada, et tõeselgalt on mugavam täita tööülesandeid ebatraditsioonilistel kellaegadel. On ammu tõestatud, et looderdamise asemel kipuvad kaugtöötajad üle töötama. Seega – suurim ohukoht siin on ületöötamine.

Nooremad vajavad rohkem sotsiaalset suhtlemist ja pandeemia kogemus näitas, et neile oli pealesunnitult kaugtöö raskem. Vanemate inimeste puhul võib probleem aga olla seotud töökohta ankurdamisega, raskustega oma meeskonda kõrgemal ametikohtadel juhtida ja võimalike tehnoloogiliste piirangutega tavapärase töötoimingute sooritamisel.

Pikk eemalolek kollektiivist annab kindlasti tunda ja mõnikord on vaja, et keegi lihtsalt helistaks ja küsiks, kuidas läheb. Vii kontakt nii inimlikuks, kui saad. Videokõnede kasutamine kaamerate, tsättimise ja e-kirjade vahele piki telefonikõnesid. Kui töötaja kaotaks kodust kontorist toimivale koosolekule videokõne abil, ei tohi teda sinna unustada.

Pole tavapäratu juhus, et kõneliiniil olev töötaja meenub alles siis, kui enamik on tühjade kohvitassidega juba ruumist lahkunud.

Ave Laas

Helkurkõnd 23. novembril Suure-Jaanis

Helkurkõnd on kujunenud juba aastatepikkuseks traditsiooniks, millega kutsutakse üles aktiivseid inimesi andma oma panus liikluses, kodukoha elanike nähtavaks tegemisel.

Südanisoojendav, kuidas helkurkõnnil osaletakse kogu perega, kuidas tullakse kodudest välja – nooremad ja vanemad, mehed ja naised, tublid ja tegusad, kinnitatakse endale helkurid ning koos suundutakse mõnusele novembrikuisele jalutuskäigule. Igale vastutulevale „tumedale tondile“ kinnitatakse helkur ja hiljem ehitakse helkurpuu.

Viljandi politseijaoskond koos abipolitseinikega kutsub ka sel aastal kõiki liiklustravalisusesse panustama, sest see on oluline teema ning veelgi olulisem on säravast helkurist

saadav vahetu kasu – hoida ja kaitsta inimelusid.

Suure-Jaani helkurkõnd algab 23. novembri õhtuhämaruses, kell 18 ja kestab umbes tunni. Marsruut kulgeb Suure-Jaani koolimaja juures mööda Jaama tänavat Olerexi tanklani, sealt Lõhaveri risti ning uuesti tagasi Tallinna tänavat pidi koolimaja juurde. Peale jalutuskäiku ootab kõiki helkurid ja Suure-Jaani koolimajas kuum tee ja magus suupiste.

Kinnita helkurid ja tule kogu perega õue liikuma!

ELERIN TETSMANN

Viljandimaa
veebipolitseinik

<https://www.facebook.com/veebipolitseinik.elerin>

Perearst Piret Rospu: märgid lubavad rasket gripihooaega

Erinevalt tavalistest viirustest võib grippi põdeda raskelt ja kaua. Sarnaselt COVID-19-ga on grippi haigestumisel suurim risk tüsistuste tekkeks väikelastel, rasedatel, eakatel ja krooniliste haigustega või immuunpuudulikkusega inimestel, kelle jaoks võib haigus vajada intensiivravi või lõppeda isegi surmaga. Uurime perearst Piret Rospult lähemalt miks, millal ja kuidas tuleks end gripi eest kaitsta.

Mis meid sel gripihooajal ees ootab?

Gripilaine algab tavaliselt Austraaliast ja Uus-Meremaalt, kus on talvine gripihooaeg samal ajal, kui meil on suvi. Lõunast levib gripp põhjapoolkerale, liikudes Ameerika kaudu Euroopasse. Tavaliselt peegeldab põhjapoolkeral toimuv enam-vähem seda, mis lõunapoolkeral pool aastat varem kogeti. Tänavune gripihooaeg oli Austraalias viie aasta halvim ja haigestumuse tipp oli umbes kolm korda kõrgem kui tavalisel gripihooajal. Domineeris A-gripp, millele vaktsiinidest saadav kaitse oli mõõdukas. See kõik ei ennusta meile kergelt gripi hooaega ja raske haiguse eest tasuks end kindlasti kaitsta vaktsineerimise abil.

Kuidas erineb gripp teistest viirushaigustest?

Gripp ei ole tavaline nohu. Kuigi gripi sümptomid on sarnased teiste viirushaigustega, ei ole see lihtne „külmetushaigus“, vaid võib kulgeda palju raskemalt ja kesta kauem. Gripp on viiruslik haigus, mille tundemärkideks on

Foto on illustratiivne

haiguse järsk algus, kõrge palavik (üle 38 °C), köha, pea-, kurgu- ja lihasevalu või hingamisraskused.

Gripi puhul on üheks kõige kardetumaks tüsistuseks kopsupõletik ja hingamispuudulikkus, väikelastel ka keskkõrvapõletik. Haruldaste tüsistustena võivad tekkida südamelihasepõletik, aju- ja ajukelme põletik. Samuti võib gripp põhjustada olemasolevate krooniliste haiguste kulu halvenemist, sagedamini on probleeme astma, kroonilise obstruktiivse kopsuhaiguse (KOK), südamepuudulikkuse ja diabeediga. Gripilainega käib tavaliselt kaasas ka südameinfarktide ja ajuinsultide laine. Paraku võivad gripi tüsistused lõppeda surmaga. Just seepärast on väga oluline end gripi eest kaitsta gripvaktsiini abil.

Kuidas levib gripiviirus?

Viirus levib aevastamisel, nuuskamisel või köhimisel vabanevate piiskade ja aerosoolidega. Kui käsi

ei pesta, satub viirus paljudele pindadele nagu näiteks käepidemed, lülitid ja klaviatuurid ning seal kantakse viirus omakorda mustade käte vahendusel näopiirkonda. Haiguse peiteperiood on keskmiselt 3–7 päeva. Nakkusohtlikuks muutub inimene päev enne sümptomite ilmumist ning nakkav periood kestab kuni seitse päeva (immuunpuudulikel ja väikelastel kuni 21 päeva).

Peamiseks gripi levitajateks on lapsed, eriti põhikoolialised ja nooremad lapsed. Maailmas on näidatud, kuidas koolialiste seas läbi viidud vaktsineerimisprogrammid on suutnud vähendada arstikülastusi, EMO-visiite ja haiglaravi vajadust mittevaktsineeritud täiskasvanutel. Samuti on koolide sulgemine gripipuhangute ajal vähendanud viiruse ülekannet kogu elanikkonna hulgas.

Kuidas end gripi eest kaitsta?

Gripi vastu vaktsineerimine on kõige tõhusam viis end gripi eest kaitsta. Vaktsineerimine annab immuunsüsteemile võimaluse viiruse osakesi ohutult tundma õppida. Kuna tegemist on ainult viiruse osakestega, ei saa vaktsineerimine grippi haigestumist põhjustada.

Sel sügisel laiendati tasuta gripivaktsiini kättesaadavust riskirühmadele. Riigi kulul saavad end soovi korral gripi vastu vaktsineerida nii üld- ja erihooldekande teenusel olevad inimesed, üle 60-aastased, rasedad, kuni 7-aastased lapsed ning gripi riskirühma kuuluvad alaealised. Tasuta gripi vastu vaktsineerimist viib läbi perearst või pereõde.

Gripi vastu on kasutusel nii süstitav vaktsiin kui ka ninasprei. Ninapihus on mõeldud kasutamiseks kahe kuni alla 18-aastastele lastele. Kui alla seitsmeaastased lapsed ja gripi riskirühma kuuluvad alaealised saavad tänavu gripisüsti riigi kulul, siis ninasprei on kõigile

lastele tasuta, vanusest sõltumata. Ninasprei vaktsiini ei tohi kasutada alla kaheaastastel, rasedatel ega sügava immuunpuudulikkusega lastel.

Kõik Eestis tänavu kasutusel olevad vaktsiinid on neljavallentsed, teisisõnu on neis sees kaks A-gripi ja kaks B-gripi tüve.

Vaktsineerida saab lapsi alates kuue kuu vanusest, vanuselist ülempiiri vaktsineerimisele ei ole. Alla kuue kuu vanuste imikute pereliikmed ja lapsega kokku puutuvad sugulased peaksid olema gripi vastu vaktsineeritud, et beebi raske haiguse eest kaitsta.

Millal tasub end gripi vastu vaktsineerida?

Gripihooaeg kestab Eestis tavaliselt oktoobrist aprillini. Nähtav haigestumine algab kuskil novembri lõpus või detsembris ja maksimumaeg on haigestumine jaanuarist veebruarini.

Vaktsineerimiseks on parim aeg enne gripilaine algust ehk oktoobris või novembris. Eelmine gripihooaeg (2021/2022) venis Eestis ebataaliselt kaua kuni mai ja juunini välja, seega pole veel ka jaanuaris-vebruaris vaktsineerimiseks liiga hilja.

Nagu alati vaktsineerimistega, läheb ka gripisüsti järel kaitse tekkimiseni aega kaks nädalat, seetõttu on õige ajastada vaktsineerimist mõnda enne gripihooaeg oodatavat kohale jõudmist.

Kas gripivaktsiini võib teha koos teiste vaktsiinidega?

Gripivaktsiini on lubatud teha koos teiste vaktsiinidega. Eelmisest aastast on meil juba hea kogemus

gripivaktsiini süstimisest samal ajal koos COVID-19 vaktsiinidega. Üldiselt olid kõrvaltoimed sarnased nagu kummagi vaktsiini eraldi tegemisel: süstekohade reaktsioonid, palavik ning kerge lihasevalu või haiglane enesetunne, mis mööduvad võrdlemisi kiirelt.

Riskigruppidesse kuuluvatel inimestel tasuks mõelda ka pneumokoki vastu vaktsineerimisele. Pneumokokk on kõige sagedasem kopsupõletikku tekitav bakter, selle vastu vaktsineerimine on soovituslik alla kaheaastastele lastele ja üle 65-aastastele täiskasvanutele, samuti kroonilisi haigusi põdevatele inimestele (kroonilised hingamisteede- või vereringeelundite haigused ja diabeet). Pneumokoki vastu tohib vaktsineerida gripivaktsiiniga samal ajal. Pneumokoki vastu vaktsineerimine on üldjuhul tasuta. Riigi kulul on see võimalik sisekõrva implantaatidega, liigvõrvi lekkega ja tõsise immuunpuudulikkusega haigetele.

Gripivaktsiini tohib teha ka koos riikliku immuniseerimiskava teiste vaktsiinidega, mida väikelastele ja koolilastele rutiinselt tehakse.

Kus saab end vaktsineerida?

Vaktsineerivad tervishoiutöötajad. Kaitsesüstitamiseks tuleb pöörduda perearsti poole või vaktsineerimiskabinetis. Samuti saavad inimesed end vaktsineerida mitmetes apteekides üle Eesti. Hooldekandeesutuses vaktsineerib sealne õendusteenuse osutaja.

Pikaajaline COVID võib inimest kurnata aastaid

Kui peale koroonaviiruse läbipõdemist püsivad vaevused kauem kui kolm kuud ja neid ei saa seletada muude põhjustega, on Teadusnõukoja kohaselt tegemist pika COVID-iga. Selleks, et haigusest rohkem teada saada, uurime perearstidelt, milliseid kaebusi on COVID-19 järgne seisund endaga seni kaasa toonud.

Pika COVID-i käes vaevlevatel inimestel võib olla palju erinevaid vaevusi, sealhulgas seletamatu kurnatus ja väsimus, kognitiivsed häired, keskendumisraskused ning erinevad valud, millele on keeruline leida selgitust. Taolised kaebused võivad inimestel esineda olenemata nende vanusest ja kroonilistest haigustest ning kuigi mõned inimesed saavad vaevustest lahti mõne kuuga, näitavad hiljutised rahvusvahelised uuringud ja patsientide kogemuslood, et pikale COVID-ile iseloomu-

kud sümptomid võivad kesta ka aastaid.

Arstide kabinetis jõuab hulgaliselt neid inimesi, kes on ebamääraselt väsinud, kelle liigesed valutavad ning kes kurdavad, et nende mõttetöö on häiritud ja aeglane. Perearst Anne Kaldoja tööde, et kuigi sümptomeid on väga palju erinevaid, saab neid liigitada ning inimeste kaebuste osas on tekkinud teatud muster.

Pikk COVID piinab tervist

Peamine, mille üle inimesed kurdavad, on ebanormaalne väsimus ehk magamine ja puhkamine ei vähenda kuidagi nende väsimust. Samas leidub ka neid patsiente, keda kimbutab unetus. Kaldoja sõnul tuuakse veel rohkesti välja hingeldamist ja valu rinnus ning lisaks esineb paljudel inimestel neid häiriv köha, millele ei ole arstid seni leidnud põhjapanevat selgitust. „Valude poolest on esirinnas pea-, liigese-, rindkere- ja lihasevalu,

mis ei ole küll väga tugevad, ent siiski häirivad. Esineb ka depressiooni, mäluhäireid ning kognitiivseid probleeme ehk inimesed tajuvad suurt väimise võimekuse langust ja tõdevad, et neil on väga raske keskenduda. Esineb ka seda kurikuulsat aju-udu.

Rospu sõnul on inimese immuunsüsteemi tasandil väga selged mõõdetavad parameetrid, mida saab seostada pika COVID-iga. „Kes on raskelt põdenud, nendel on kindlasti koekahjustus, armistumine kopsudes ja/või põletikunäitajate tõusus kesknärvisüsteemis. Ajutegevust toetavad rakud on löögi all ning häiritud on autonoomne närvisüsteem, mis kontrollib meie tahtmatut tegevust ehk häiritud on hingamine, seedetrakti ja südame töö ning vererõhk,“ rääkis Rospu.

Kaldoja sõnul ei osata veel täpselt ka hinnata, miks osa inimesi jääb põdema pikka COVID-it.

Meeles peab pidama, et pikk COVID võib tekkida ka

pärast kergelt COVID-19 põdemist või isegi pärast asümptomaatilist nakatumist. Kuid ka lastele võib mõjuda pikk COVID selliselt, et näiteks ei suuda nad panustada oma igapäeva tegevustesse ehk minna kooli, lasteaeda, trenni või kohtuda sõpradega.

„Kusagil 45. eluaastast edasi on pika COVID-i põdemine aina vaevlisem ja riskantsem. Mida kümnend edasi, seda raskemaks läheb haiguse kulgu ehk mida vanem on inimene, seda raskemini võib haigus talle mõjuda. Veel enam, mida vanem on inimene, seda suurem on tõenäosus, et inimesel on all mõni krooniline haigus,“ tõdes Kaldoja.

Eriti ohustatud on tema hinnangul need inimesed, kellel on mõni vererõhu kõikumisega seotud haigus, ning samuti need, kellel on diabeet. Kindlasti on ohustatud kõik südamehaigustega kimpus olevad inimesed ning patsiendid, kellel on mõni kasvaja või vähk. Lisaks võib pikk

COVID mõjuda väga vaevaliselt inimestele, kes põev mõnda hingamisteedega seonduvat haigust nagu astma või krooniline kopsuhaigus.

Kuidas taastuda pikast COVID-ist?

Väga palju oleneb sellest, kui terve oli inimene enne COVID-isse haigestumist. „Mida kiiremini suudab või püüab inimene tagasi tulla normaalsesse ellu, seda kiiremini ta ka üldiselt paraneb. Kui inimene jääb voodisse paranemist ootama, võtab paranemine ka oluliselt kauem aega. Näen seda, et aktiivsemad inimesed paranevad lühema aja jooksul – nad põevad pikka COVID-it kergemini ja taastuvad kiiremini,“ ütles Kaldoja. Tema hinnangul on raskem näiteks psüühikahäiretega inimestel, kes hakkavad mõttesse oma haigust kõvasti võimendama. „Inimene kerib halbu mõtteid, mistõttu on ka nende paranemise väljavaated kehvemad. Sellest võib tulla ka väide, et

naised põevad haigust rohkem, sest naiste seas esineb rohkem ärevust ja depressiooni.“

Rospu sõnul sõltub taastumine sellest, millised on kaebused. Kui inimene tunneb ebanormaalset väsimust, ei tohiks oma jõuvarusid täielikult ära kulutada. Ehk tegevused tuleks planeerida nii, et väike jõuvaru on alati olemas – toimetada rahulikus tempos ja tegevusi planeerida selliselt, et istuv ja liiguv, mõtlev ja keheline töö oleks vaheldumisi.

Paraku ei pruugi need nõuanded tuua märkimisväärt muutust. „Ajapikku läheb vähehaaval paremaks, aga raske on aru saada, kas paremaks läheb tervis või inimesed harjuvad oma seisundiga. Mõnedel läheb taastumisega kauem, mõnel jällegi vähem. Leidub ka neid, kes on sümptomitega kimpus olnud pea kaks aastat ja need ei taha mitte kuidagi mööduda,“ lisas Rospu.

Sipsikud ja Traksikud ühiselt sportimas

FOTO: ERAKOGUST

Ühel imeilus sügis-päeval pidasid spordipäeva Traksikud ja Sipsikud Suure-Jaani lasteaiast, mis leidis aset 27. septembril

lauulväljakul. Üritust alustasime soojendusvõimlemisega muusika saatel, mis pani nii lastel kui töötajatel põsed ohetama ja meeleolu

muutus aina lustlikumaks. Peale võimlemist sai iga rühm omale kaardi, mille põhjal tuli läbida neli punkti. Punktideks olid rühmade

logod Lepatriinu, Põrnikas, Mesimumm ja Päikesekiired. Sai kasutada loovust, kiirust ja arendada koostööd. Kahe ülesande järel oli väike paus vaarikavarre tee joomiseks ja et jõud ei raugeks, tehti kosutav vitamiiniamps. Lõpetuseks oli köievedu kooliminevate rühmade vahel, mis osutus väga tasavägiseks ja võitis sõprus.

Kõik lapsed ja töötajad said väga tubli osalemise eest rõngassallid, diplomid ja väikse üllatuse, et suu magusaks teha. Oli vahva päev koos sportides ja lustides.

EHA KUKK
Päikesekiirte õpetaja

MAIVE JÜRMANN
Mesimummude õpetaja

Kõpu lasteaed tänab

Juunis alguse saanud heategevuskampaania tulemusena on Kõpu lasteaia mänguväljak saanud võimsa täienduse. Oktoobri lõpus paigaldati viimased atraktsioonid ning kogu lasteaia-pere on rõõmus ja tänulik, sest mänguväljak pakub nüüd tõesti mitmekesisemat tegutsemisvõimalust. Eriti tundsid lapsed puudust turnimisvõimalusest, nüüd on see unistus täitunud. Täiendust sai nii Kaisukarude kui Mürakarude mänguplats. Oma panuse meie laste heaks andsid paljud lahked inimesed ja ettevõtted.

Suur-suur tänu: Suur Maasturite Suve-sõit, Kõpu kooli ja lasteaia õpetajad ning lapsevanemad, kes heategevuslikku kohvikusse müügiks küpsetasid ja vaaritasid, Eesti Hõõvelist OÜ, Combimill Sakala OÜ, Jan Kraner, Raul OÜ, Tiia Lehtmets, Viive Lehtla, Airi Jõgi, Jaanus Kikas, Jarmo Joa, Kärt Linder, Timo Vreimann, Tiptiptap OÜ, Timmi Kaevetööd OÜ, Põhja-Sakala Vallavalitsus ja Kadri Linder, kes kampaania elluviimise oma südameasjaks võttis.

KÕPU LASTEAIA PERE

FOTOD: RIINA SOOLO

Linnud on lennanud soojale maale, kellad on seatud talveaale, hinged pea rändavad tutovaid radu, päkapikku ootavaid lapsi on sadu ... „Päevalille“ majast kostab naeru ja nuttu – vaevalt lasteaeda saanud tagasi koju tahaks ruttu. Eks iga algus on valu ja vaeu, kuid harjud – järjest parem uus päev. Said Sitikad kokku ja seiklesid, pärast mõnusat suupärast maitseid. Sõõrikuid mitu liuatäit meile küpsetasid lepatriinud Valve ja Elje. Viimased niidid said kokku keritud, vajalik kraam kõik pessa taritud. Tantsujalad keerati krussi, jenkat tantsis mitu röövikuussi. Austa leiba, leib on püha lastele räägime üha ja üha. Musu ei matsu vaid põsel ja suul, ka maha kukkunud leiba puudutab huul. Lõhmad tuulasid majas ringi, kõditasid ninas ja proovisid kingi. Mugisesid suus siin toas kui sääl – elu on ikka ilus Eestimaa pääl.

FOTO: ERAKOGUST

Olustvoeres kaesime loomi ja linde, hobuvankriga tegime ringe, teretasime kalkunit, kana, kukke, leivakojas valmis paras ports kakke. Liikumisest peame endiselt lugu, prahti maas ei salli sugu. Taaskasutust leiab kleit, püks ja pluus,

mis ühele vana, see teisele uus. „Rõõmulille“ teater meid külastas taas, iga lapse silmas säras rõõmuraas. Häid emotsioone on hädasti vaja, nii elad üle kõik kurvad ajad. „Tikkudega ei mängi ja tuld ei tee,“ ütles tore Suure-Jaani päästemees. Töö on tal tähtis, ohtlik ka,

aga ta on tubli, saab hakkama. Teisipäeval trenni Taunoga teeme, meisse saab süstitud spordiseeme. Raamatukogu Merlega kohtume – raamatuid vaatame, jutleme. Uurime ümbrust, matkame, kallistame, paitame.

VASTEMÕISA
PÄEVALILL 2022

EELK Kõpu Peetri kogudus ja Muusikute fond PLMF esitlevad

25.11.2022 KL 18
SUURE-KÕPU MÕIS
(VILJANDIMAA)

ADVENDIKONTSERT
Kavas: Schubert, Chopin, Arban, Monti, Karvea jt

Neeme Ots *trompet*
Piret Randal *klaver*

Sissepääs vabaannetusega koguduse heaks

EELK Suure-Jaani Johannese kogudus ja Muusikute fond PLMF esitlevad

saksofon
Virgo Veldi
klaver **Lea Valiulina**

ADVENDIKONTSERT
2.12.2022 KL 18
SUURE-JAANI KONDASE MAJA
Ilmatari 9

Kavas: Schumann, Sibelius, Tšusberg jt

Sissepääs vabaannetusega koguduse heaks

SAKALAMAA JÕULUMAA

SAKALAMAA TURISMİKESKUSES
8. JA 9. NING 15. JA 16. DETSEMBRIL 2022
ALGUSEGA KELL 9.30 JA 12.00.

ÕPILASGRUPID SUURUSEGA
10 KUNI 25 ÕPILAST
SAAVAD JÕULUMAA MEISTERDADA,
TEHA PIPARKOKE,
TANTSIDA PÄKAPIKUDISKO
JÄRGI JA KÜLASTADA MINILOOMAAEDA.

PILETI HIND 9 EURO

EELREGISTREERIMINE
TRIIN@TERVISEKODA.EE
TELEFON: 433 0100

KÕIGILE JÕULUMAA KÜLASTANUTELE
ON SAMAL PÄEVAL SUURE-JAANI VEEKESKUSE
PÄÄSE 20% SOODSAM.

WWW.TERVISEKODA.EE
TIPU MNT 1, KÕPU, 71201 VILJANDIMAA

REEDEL, 16. DETSEMBRIL KELL 16-19
ON JÕULUMAA AVATUD KÕIKIDELE KÜLASTAJATELE.
TULE ÜKSI VÕI PEREGA – OLETE LAHKESTI OODATUD!
PILET 9 EURO.

OKTOOBER KIRIVERE KOOLIS

Meie koolil oli oktoober tähtis ja pidulik kuu. Tähtsime kooliperega koolimaja sünnipäeva. Armsal koolil täitus 185 aastat. Palju õnne ja tarkuse jagamisi ka edaspidi uutele põlvkondadele.

Sünnipäeva nädalal valmistasid 8. klassi õpilased ette väikese eeskava õpetaja Mare juhendamisel. Koos rändasime mälestuste radadel ja kuulasime kooli ajalugu. Mälestusi aitasid ilmetada väikeste lühinäidenditega 6. klassi õpilased. Lühinäidendite tekstid kirjutas huvijuht meie kooli raamatust

„Kiviküla koolipoisid“, raamatu on kirjutanud meie endine vilistlane Raimond Männis, see on ka ühtlasi kohustuslik lugemine 6. klassi õpilastele. Esinemiselt ei puudunud ka vahvad laulukesed ja pillimäng, aitäh õpetaja Sinnele. Sünnipäevaks koolimaja kaunistamisega tegelesid õpetaja Maire juhendamisel samuti nobedate näppudega õpilased. Palju õnne kogu kooliperele!

LIINA NIKONOROVA
huvijuht

Sünnipäevanädalal kirjutasid 5. klassi õpilased kirjanduse tunnis väikeseid luuletusi koolimajale. Noppeid õpilaste luuletustest:

Meil on väike tore kool,
mis on tuntud mitmel pool.
Koolikellal kaunis hääl,
seda kuuleb iga päev.

Igal koolil oma nägu
meil on koolil oma kukk
selles peitubki ju võlu
koolilaps ei ole nukk.

Minu kooli kokatädid näevad
palju vaeva,
nad võivad ehitada söögist laeva.
Minu kooli koristajal raske töö –
lõpetab, kui kätte jõudnud öö.

Kokkadel on imevägi
köögis kerkib koogimägi.
Puu otsast kukkus käbi
ja ongi lugu läbi.

FOTO: LIINA NIKONOROVA

Mängude päev

19. oktoobril, Kirivere kooli sünnipäeval, käis Kõo raamatukogu kutsel 1.–8. klassi õpilastele pärimismänge õpetamas Eesti rahvapärimuse kooli folklorist Terje Puustaja. Programm „Viis villast, kuus kullast, seitse sulaselget“ sobis traditsioonide, kombestiku ja keele õppeks, lustimiseks ja teadmiste kogumiseks. Kõik lapsed said läbi proovida seitse mängu, nende hulgas nii vanemaid kui ka uuemaid rahvamänge. Poisid vaimustusid eriti jõu- ja osavusmängudest. Kaasa anti õpileht, mis aitab õpitut meele pidada.

Keskpäeval sain ise osaleda kooli ajalugu kajastaval sünnipäevaaktusel, mille ettevalmistusega olid õpilased ja õpetajad tublisti vaeva näinud. Kahju ainult, et suurest vallamajast polnud kellelgi huvi või aega meie pika ajaloo kooli õnnitlema ja laste tegemisi vaatama tulla. Palju õnne, Kirivere kool!

Ring – jõud, vägi, ühendus.

FOTO: ILLE RIISK

ILLE RIISK

Kõo raamatukoguhoidja

Terje Puustaja kommentaar päevale:

Kirivere kiisul kriimu silmad – triiam, triiam trall-lall-laa!

Peab tegema, peab nägema, peab kogema, sest – need on meie pärimused. Peab laulma meie regilaule, sest „Lauludega unustame mured“ (Leelo Tungal, „Seltsimees laps“). Sellised tegemised laste ja noortega annavad jõudu ja uskumist, et pärimusi on meile kõigile vaja. Mitte lihtsalt niisama sõnakõlksuks, vaid päriselt.

See, mis Kiriveres toimus, ei ole tavapärane. See hool, huvi, soe toetus Ille poolt, nii armas kodune vastuvõtt õpetajate poolt ja isegi direktori osalemine viimases, 7.–8. klassi programmis. Olen ülimalt võlutud ja tänulik Illele kutse eest!

SISUKAS OKTOOBER KÕPU PÕHIKOOLIS

Valla majandusosakonna- ja arendusspetsialist Erki Heinaste rääkimas valla kaasavast eelarvest.

FOTOD: ERAKOGUST

Kui septembrikuu oli rohkem koolieluga taaskohanemise kuu, siis oktoobrisse jagus meie majas hulgaliselt erinevaid tegevusi lisaks õppetööle.

3. oktoobril oli algklassidel külas Keskkonnake, kes jagas lastele teadmisi pakendite sorteerimisest ja taaskasutusest.

Õpetajate päeval toimus pidulik aktus, kus direktor andis võimu selleks päevaks üle 9. klassile, kes lisaks väikesele innustavale kõnele oli õpetajatele välja mõelnud ka nipiga küsimusi – olenemata sellest, kas vastuseid teati või mitte – lilleõiega tänati igat õpetajat. Peale aktust läks koolipäev edasi, kuid nagu traditsiooniks, nii ka sel

korral andsid tunde üheksandikud. Tore oli kuulda, et õpetamine neile meeldis ja enamus arvasid, et seda võiks hoopis sagedamini teha. Samuti meeldisid selle päeva õpetajad ka nooremale kooliperele.

6. oktoobril oli meil võimalus nautida Eesti ETNO 2022 ringreisi raames toimuvat kontserti. Külla tulid seitse noort muusikut, kes oma suvest kümme päeva meie mõisas ETNO laagris olid veetnud. Huvitav oli kuulata eri maade muusikat ning seda, kuidas erinevad lood olid kokku miksitud.

10. oktoobril oli lasteaijal ja algklassidel võimalus vaadata lasteaiamajas Viljandi teatrihoovi etendust „Väike Pilleke“.

Kuigi ettelugemise päeva tähistatakse 20. oktoobril, siis meie koolis tähistati seda hoopis 12. oktoobril, kui 4. ja 5. klassi õpilased õpetaja Eda eestvedamisel üksteisele põnevaid lugusid ette lugesid.

Ka sel õppeaastal osalevad meie õpilased KIK-i poolt rahastatud õppeprogrammid: osad klassid sügisel ja osad kevadel. 13. oktoobril käisid 6. klassi õpilased Tipu Looduskooli poolt läbi viidava programmi „Orienteerumine Ruunaraipe luidetele“ ning 17. oktoobril osalesid 8.–9. klassi õpilased Tipu looduskooli „Mullaprogrammis“.

Sel sügisel on loodus meie kooliaia õunapuid

rohke õunasaagiga õnnistanud. Oleks patt jätta see võimalus kasutamata, et midagi talveks varuda. Nii saigi koostöös noortetoaga ning noorsootöötaja Eva ja kehalise kasvatusõpetaja Nelega koos õpilastega õunad kotti korjatud. Õpetajad Kadri ja Kätlin ei pidanud paljaks tulla laupäeval koos direktoriga koolile õunamahl valmistama. Võtsime õunad ja läksime nendega Viive ja Mati Lehtla õuele, kes lahkesti ulatasid meile abikäe, et õunad purustatud ja mahl pressitud saaks. Järgnes mahl keetmine ja kottidesse pakendamine kooli köögis. Tänu kõigile abilisestele!

Kõpu põhikool osaleb sel õppeaastal MTÜ Kor-

„Üheksandikud on hoos!“ – õpetajate päev Kõpu koolis.

ruptsioonivaba Eesti ja Eesti Koostöö Kogu poolt juhendatavas koolide kaasava eelarvestamise programmis. Liitusime sellega juba kevadel, kuid tegevused said planeeritud alanud õppeaastasse. 18. oktoobril tutvustas kaasava eelarvestamise teemaline infotund. Koolijuht tutvustas kooli eelarvet – millest see koosneb ja millised kulud on põhilised ning kust tulevad tulud. Valla kaasavast eelarvest oli rääkimas Põhja-Sakala valla majandusosakonna- ja arendusjuht Erki Heinaste. Edasi räägiti sellest, mis ülesanded noori on ees ootamas – ideekorje, idee esitlemine, hääletamine ja võitnud idee elluviimine. Meie koolis on õpilaste kasutada võitnud idee elluviimiseks 500 eurot. 21. oktoobril tutvustas direktor kaasava eelarvestamise ideed ka algklassidele ning varem osalenud koolide võiduideid näiteks tuues

hakkasid ka meie õpilased koheselt arutlema, mida võiks meie koolis muuta või mida osta, et koolielu põnevam oleks. Vaheaeg on ideede kogumiseks ja novembri alguses tuleb oma idee ka paberile panna ja kooliperele esitada.

19. oktoobril oli koolimaja õhtul lastevanemate päralt – alustasime lastevanemate jutuõhtutega, et anda lastevanematele võimalus kokku saada ja erinevatel teemadel mõtteid vahetada. Samas ka meeldival aega veeta näiteks lauamänge mängides. Esimene kohtumine oli üsna tagasihoidlik, kuid loodame, et edaspidi osalejate hulk suureneb.

31. oktoobril tähistasime Halloweeni – nagu juba traditsiooniks on saanud, tuli osalevatel võistkondadel lahendada õhtupimeduses üsnagi õudseid ja hirmutavaid ülesandeid.

LINDA SOOTS

Kõpu põhikooli direktor

SUURE-JAANI KOOLIS

Ettevõtlusnädala külalised Jaak Roosaare ja Marko Peterson

6. oktoobril käis ettevõtlusnädala raames Suure-Jaani rahatarkuse loengut pidamas Rikkaks saamise õpiku autor Jaak Roosaare. Loengut said kuulata 7.-9. klassid ja Suure-Jaani gümnaasiumi õpilased. Jaak rääkis oma põnevast teekonnast investeerimismaailmas ja tutvustas ka oma raamatuid. Õpetussõnu jagus kuulajatele nii vaesuse vältimisest kui ka rahalise turvatunde saavutamiseks.

Missugune on oluline põhimõte rikkaks saamisega alustamisel? Tulud peavad olema suuremad kui kulud. Ei olnudki raketiteadus. Tuleb selgeks õppida mõni oskus või amet ning saada selles

heaks või siis väga heaks. Kui on olemas tulud, mis katavad kulud, ja jääb ka üle, siis tuleb hakata silmaringi laiendama investeerimise maailmas. Samas miks mitte alustada juba täna ning viia end kurssi kõigi võimalustega.

7. oktoobril külastas kooli 2001. aasta vilistlane Marko Peterson ja jagas 7. klassi ettevõtlusõpetuse õpilastele oma teadmisi ja kogemust.

Toome ära mõned sõnapaarid Marko antud tunnist, millele keskenduda ja millele tähelepanu pöörata ettevõtluses.

Kasvõi üks idee. Oma aja investeerimine. Ajaplaneeri-

Marko Peterson.

Jaak Roosaare.

FOTOD: ERAKOGUST

mine. Efektne ajakasutus. Oluline vs ebaoluline. Vasutuse jagamine. Tööde jagamine. Ülekoormus. Ausus. Pidev tagasiside. Klientidele peab meeldima! Tootearendus. Jätkusuutlikkus. Tahta rohkem! Põnevus. Huvid. Tuleb vaadata kaugemale!

Täname Jaaku ja Markot vajalike teadmiste jagamise eest!

Kui ka Sinul, hea lugeja, tekis soov tulla kooli ja jagada õpilastele oma ettevõtluskogemust, siis võta meiega ühendust.

KATRIN NURK
SIIVI UNIVER

Üks traditsiooniliselt tore ettelugemispäev

21. oktoobril tähistati Suure-Jaani koolimajades ettelugemispäeva ning ühtlasi ka raamatukogude aastat. Ette lugemise päevast on viimaste aastatega välja kujunenud vahva traditsioon, mis saadab õpilased vaheajale.

Suure-Jaani maja 1.-4. klassid tähistasid päeva raamatutegelaste karnevaliga, kus iga klass kehastas end lasteraamatu tegelaseks. Esimese tunni ajal sai aulas kuulda laule ja katkendeid tuntud lasteraamatutest nagu näiteks: "Sipsik", "Karlsson", "Naksitrallid" ja "Nukitsamees". Õpilased paistsid silma originaalsete kostüümide ja aksessuaaridega ning see tekitas mõnusa olemise. Klassijuhatajad võtsid ülesannet samuti väga tõsiselt ja nägid vapustavalt lähedat välja. Erinevatest mängudest jäi õpilastele kõige rohkem meelde viktoriin, kus õpilased jagasid end neljaliikmelisteks rühmadeks ja püüdsid arvutites küsimustele vastuseid otsida. Veel mängiti mängu "Kes ma olen?", milles kinnitati seljale tegelaste pildid ja lapsed pidid KAS-küsimuste abil teada saama, kes nad on. Lisaks põnevatele mängudele ja muudele toredatele tegevustele käis meil külalisi.

Õpilased said tuttavaks Hiie Leppikuga, kes on Suure-Jaani raamatukogu töötaja ning kes tutvustas uusi lasteraamatuid. Näitleja Margus Mankini poolt loeti ette toredaid katkendeid. Karnevali lõpetas pidu, millest ei puudunud ka disko.

5.-9. klassid lugesid eesti keele ja kirjanduse tundides vabalt valitud luulekogudest selgeks õpitud luuletusi. Ette loeti klassikaaslaste ja õpetajatele. Mõni luuletus sai jäädvustatud ka videona. Valik oli Lydia Koidulast ja Juhan Liivist Kristiina Ehini ja Contrani. Vähe oli kattuvaid luuletusi. Leidlikud õpetajad vahetasid omavahel ruume ja kasutasid raamatukogu hubast keskkonda, et luua luule lugemiseks sobilik õhustik. Eestikeelse luuletuse olid ära õppinud ka meie koolis õppivad Ukrainast pärit õpilased.

Sürgaveres tähistatakse ettelugemispäeva terve nädal ja seega võime öelda, et seal toimus tegelikult ettelugemise nädal. Kõigil nädalapäevadel käisid õpilased Sürgaveres lasteala lastele unejutte lugemas. Lasteaialaste kindel soov on, et suuremad õpilased tuleksid veel, ning nad avaldasid, et hiljem koolilastena tulevad nemadki väiksematele luge-

4-liikmelised viktoriinivõistkonnad.

Karnevalil sai kokku terve hulk raamatutegelasi.

ma. Juba ongi kavandamisel emakeelenädala paiku uuesti lasteaeda minnek.

Sürgaveres raamatukogutöötaja Malle Kuke eestvedamisel toimus Sürgaveres veel

lühinäidend, milles Malle koos õpilastega ka ise üles astus.

Külalisi jagas Sürgaveres veelgi. Külavanem Eve Soopa luges õpilastele Ugala Teatri ajaloost.

Tääksi tegutsemiskoht sai kingiks maailma riikide kaardi.

FOTOD: ERAKOGUST

Tääksi tegutsemiskoha ettelugemispäeval lugesid 2. klassi lapsed Täksikute lasteaia ja 3. klassi lapsed kõikidele tegutsemiskoha õpilastele.

Oktoober oli koolis märkamise kuu. Majahoidja Liivi Soesoo koostas ja korraldas õpilaste tähelepanu arendava viktoriini "Käi koolis avasilmil". Raamatukoguhoidja Nadežda Hanseni eestvedamisel on hästi käima läinud Lugemisisu projekt.

Lisaks tähistati Tääksi piirkonna 147. hariduselu aastapäeva. Külalasi jagas Sürgaveres veelgi. Külavanem Eve Soopa luges õpilastele Ugala Teatri ajaloost.

nüüd võtmes. Hillaril oli kaasas põnev pildimaterjal. Õpilased said teada, et varasematel aegadel sai kool soojaks 32 ahju toel ning vahetundides tuli koridoris jalutada. Vilistlased kinkisid õpilastele maailma riikide kaardi.

Suure-Jaani Kool tänab toredaid külalisi ja koostööpartnereid, kes meie koolipäeva rõõmu töid. Oleme õnnelikud, et meil on õpetajad ja õpilased, kes tahavad, oskavad ja suudavad teha teistmoodi.

KAROLIN GERDT
KATRIN NURK

ESIMENE VEERAND OLUSTVERE PÕHIKOOLIS

Kooli algus oli kõigile ootusärav, kuna meie kooli tuli juurde palju õpilasi. Juba teisel koolipäeval alustasime õppekäigudega, mis viisid meie 5.-6. klassi Hüpasaarde ja 1.-4. klassi Kurgjale. Peale tarkuse taga ajamise sai ka üksteisega vabas õhus tutvustada. Vanemad õpilased said mõnusa lõkgetule ääres juttu ajada. Esimese koolikuu sisse mahtusid kõikidel klassidel õppekäigud Vapramäele. Käivituse 9 ringi, millele lisaks on veel mitmeid kooliväliseid ringe, kus meie õpilased aktiivselt osalevad.

26.-30. septembrini toimus koolis liikumisnädal.

Lisaks toimusid 26. septembril Viljandis koolide 6.-9. klasside poiste jalgpallivõistlused, millest aktiivselt osa võtsime. Ning ka vahetundides korraldati lõbusaid tegevusi - tantsiti, visati täpsust ning "kihutati" mudelautodega võidu.

5. oktoobril tähistasime koolis õpetajate päeva. See on päev, kus 9. klass saab end proovile panna ning katsetada, mida õpetaja töö endast kujutab. Päev algas aktusega, kus uus direktor Hans Matis Vaikla tutvustas selle päeva

õpetajaid. Rakendatud olid kõik 9. ja ka 8. klassi õpilased. „Uus direktor“ tutvustas selle päeva reegleid ning „endine direktor“ väljastas dokumendi, mis andis sel päeval kooli juhtimise üle. Pärast seda toimus traditsiooniline võrkpalliturniir õpetajad vs õpilased. Mäng oli väga tempokas ning haarav. Seekord jäid peale õpetajad seisuga 2:0. Lisageimi võitsid õpilased.

Seejärel võiski esimene tund alata. Noored õpetajad said proovida, kas on lihtne panna end tunnis kuulama ning milliseid probleeme ja katsumusi ette võib tulla.

Mõned arvamused sellest päevast:

Huvitav kogemus. Lapsed oleksid võinud rohkem sõna kuulata, raske oli.

Õpetaja olles peaks sul olema kohusetundlikkus ja hea närv, kogemus oli huvitav ja sai uut asja proovida.

Mõned käivad närvidele ja ei kuula üldse.

Peaaegu kõik olid normaalsed.

Kõige raskem on panna klassi end kuulama, kuid paari kommiga saab asi aetud.

Kiidame 8. ja 9. klassi tubli tegevuse eest ning loodame väga, et nii mõnigi õpib tulevikus õpetajaks.

10.-14. oktoobri pühendasime leivale. Päevad oli täidetud erinevate tegevustega, mis tuletasid meile kõigile meelde, kui tähtis on leib meie laual. Laulud ja jutud, leivapakendite kujundamine, leivatoodete pakendite näitus, kujundatud võileivanaäitus, leivatoidud - kõik see andis võimaluse loovusel lennata ja ettevõtlikkust arendada.

Seda kõike saad vaadata kahest videost, mille leiab YouTube veebikeskkonnast.

Nädala lõpetasid klasside käigud ajaloolise mõisakompleksi olevasse magasiaita, mis tänapäevaks on saanud nime

Olustvere leivakoda. Selles vanas hoones on välja pandud püsinäitus, kuidas vanal ajal leib meie lauale jõudis. See oli raske töö ja mitte alati ei jätunud leiba kõigile. Just seda õppides ja taaskord meelde tuletades on kõigile selge, et leib on vanem kui meie ja leiba tuleb austada alati.

Kooliaasta on alanud aktiivselt! Soovime omalt poolt kõikidele õppuritele palju jõudu, rõõmu ja uusi kogemusi eesootavaks ajaks!

OLUSTVERE KOOL

Eestimaa rahvamajade päev „Kultuur, haridus, kogukond“

FOTOD: VILJANDIMAA OMAVALITSUSTE LIIT

Silvi Annus ja Kai Kannistu.

Sirje Fedjuk ja Kai Kannistu.

Pilistveres loeti, kuulati, lauldi ja tantsiti Pilistvere kihelkonna pärimusi. Lood, mis said räägitud ja kuulnud, ajendavad uusi kokusaamisi korraldama! Kihelkonna kultuurilugu on põnev ja hariv, aitäh kõigile, kes kohale tulid ja oma lugusid jagasid. Pärast juturingi õpetas segarahvatantsurühm Pilgar pärimustantse.

Võhmas pidasid oma 15. juubelit tantsurühmad Lilleke ning Tald ja Apsat. Muusikalist osa ja jalakeerutust pakkus rahvamuusikaansambel Pilistvere Pillimehed.

Viljandimaa Omavalitsuste Liidu kultuurinõunik Kai Kannistu külastas kõiki Viljandimaal sellel päeval avatud rahvamaju.

Virgestav õppereis Taani

Oktoobri alguses toimus üle-eestilise Leaderi programmi „Arukad külad“ raames õppereis Taani. Täpsem reisi sihtkoht oli Torupi küla, mis pälvis 2019. aastal rahvusvahelise „Aasta küla“ tiitli.

Torup on elanike arvult sama suur kui Sürgavere ja ka nende külas on raudteejaam, kuid asulale siiski lähemal. Heas mõttes tegi rongilt maha astudes kadedaks vaatepilt rattahoidlatest – nii ilmastiku eest kaitsvatest kui tavalistest, kus rattaid oli hoiul suurel hulgal. Kuna hariliku ja elektrilise jalgratta (mitte tingimata tõukeratta) iga ilmaga kasutamine on Taanis väga tavaline, siis saime ka meie oma teisel päeval ringiliikumise vahendiks just jalgratta, esimesel käisime jala. Võimalus sõita üks vahemaad elektrilise kolmerattaliga ja ilma trotsides tutvuda ümbrusega, oli positiivselt meelde jääv kogemus.

Torupi küla on olemuse põhiselt jagatud viieks sektoriks, kus sektoripõhised küsimused lahendatakse

isekeskis, tervet küla puudutav arutatakse aga läbi ja otsustatakse suures ringis. Nii näiteks toimus osas külas prügi sorteerimine ja kogumine elamupõhiselt, teises sektoris oli see aga korraldatud suurte konteinerite paigaldamisega kõigi majapidamiste teenendamiseks. Eramute juures, kus prügiga tegeles igaüks iseseisvalt, oli kõigil vähemalt neli erinevat prügikasti. Meie valla uue jäätmehoolduseeskirja valguses tasuks kindlasti ka meil rohkem läbi mõelda, kuidas me tegelikult jäätmeid käitleme ja loodust säästa saame. Torupis oli selleks veel välja mõeldud ala, kuhu sai viia kasutuskõlblikku, kuid endale mitte vajaminevat. Nii näiteks oli laoplatstil ehitusest üle jäänud prusse, aga ka lambavilla, sõnnikuhunnik ja aiakäru. Materjale hoiti nii väikestes ladudes kui ka lageda taeva all ja süsteem oli lihtne, annetus toimus mõlemat pidi. Jätta sai asju annetuseks ja kes võttis, annetas kauba eest, et tekiks võimalusi uuteks

investeeringuteks ja mõtete realiseerimiseks.

Haridussektoris tegutsetakse erakooli ja -lasteaiaga, kuid osaline rahastus tuleb siiski riigilt ja kohalikul omavalitsuselt. Enim jäi kõlama mõte tihedast koostööst lapsevanematega. Nii näiteks kogunevad lapsevanemad igal nädalal üldkoosolekule, kus räägitakse nii järgnevatest plaanidest kui hetke röömudest ja muredest ning iga kuu korraldatakse üks-kaks laste ja vanemate ühisüritust. Tavapärase on vanemate kaasamine koolitundi ja laste töötamine nii ümberkaudsetes taludes kui küla köögiviljaaias. Kui kooli rajades alustas õpinguid 23 last, siis tänaseks on kooli laste arv kasvanud 170-le. Lasteaial on järjekorras üle neljakümne lapse. Olgu öeldud, et riigikoolid ja lasteaiad asuvad Torupist 3 ja 5 kilomeetri kaugusel ning paljud lapsed käivad ümberkaudsetest küladest.

Nagu juba korra mainitud, on külas köögiviljaaed. Selle saadusi kasutatakse

küla ürituste korraldamisel ning kooli ja lasteaiade tarbeks. Samuti on koos rajatud ürdiaed ning lillepeenrad. Sarnaselt meie Suure-Jaani OTT turuga toimuvad turupäevad, kuid lisaks tavalisele kauplemisele on turg seotud erinevate teemadega, mis teeb päevast sündmuse. Kohalik majandus seisneb pigem väikeettevõtluses ja väiketalu pidamises ning nii toodetakse enamuses vajaminevast 50 kilomeetri raadiuses.

Kuna puhta vee ja energia puudus on juba meie tänased probleemid, on Torupis sellele leitud häid lahendusi. Näiteks kasutatakse tualettides enamuses vihmavett, pesu saab pesemas käia ja kuivatada selvepesumajas ning iga teispäev toimub huvilistele ühine õhtusöök. Oluline roll energia tootmisel on aga Torupi külas päikesepaneelidel ja tuulegeneraatoritel.

Kes on siis need, kes sellisel kogukonda arendavad. Arendamisega tegeleb terve kogukond, päevased ühis-kondlikud toimetused on

FOTO: ERAKOGUST

endi kanda võtnud peamiselt eakad ja projektide kirjutajad, eestvedajad on peamiselt oma valdkonna spetsialistid. Mis aga tegi ühe väikese Taani küla Euroopa „Aasta

külaks“? Minu pilgu läbi olid need hoolivus, koostöö, looduslähedus ja säästlikkus, kõik millega ka meie hakka-

ma saame, kui vaid soovime.

EVE SOOPA

Eakate päev vallas

1. oktoobril tähistatakse rahvusvahelist eakate päeva. Meie vallas toimus esimene ülevallaline eakate päev. Suure-Jaani kooli avarad ruumid võimaldasid päeva mitmekesistada erinevate tegevustega nii klassiruumides, fuajees ja aulas. Päevajuht Romet oli suunanäitajaks ja sidususe loojaks kogu selle põneva päeva. Oma teenuste võimalusi ja uuendusi tutvustasid COOP pank ja Omniva spetsialistid. Suure-Jaani käsitööring näitas hoole ja armastusega loodud näputöid. Tegime üleskutse ka laadakauplejatele, kuid huvi oli tagasihoidlik.

Viljandi haiglaga oli tore koostöö ning nende abiga võimaldasime osalejatel mõõta vererõhku, veresuhkrut, kõrvakuulmist kontrollida ja Covid-vaktsiini teha. Seda võimalust kasutati usinasti ja rahulolevad olid nii külastajad kui ka haigla töötajad.

Sellel päeval oli aulas eriline aura juba tulles. Meid võttis vastu armas lõõtspillimuusika. Mängijateks olid Liia Viigand ja Eha Kalvik. Mõne hetke möödudes said erksamad Tiiu Siimu juhendamisel võimeldes virgemaks ja silma selgemaks. Rõõmutoovate lauludega kostitasid meid noormehed ansamblist A5, juhendajaks Maarika Reimand. Oi kui hästi need laulud kõlasid ja värskendavalt mõjusid.

FOTOD: ERAKOGUST

Päeva edenedes jõudsi me tõsisemate teemade ni, mis puudutas pärimist. Notar Kersti Kulla büroo töötaja Anneli Saavan jagas meiega oma teadmisi ja soovitusi. Teema vastu oli suur huvi, kuid kõigile küsimustele ei jõutud auditooriumi ees vastata, aga julgemad võtsid lektoril koridoris nõobist ja juttu jätkus pikemalt.

Pidupäeva puhul pakuti kõigile maitsvat kringlit ja kohvi.

Päeva tipp hetk saabus koos armastatud muusiku Voldemar Kuslapi ja ansambliga Horoskoop. Saalitäis rahvast hingas ühes rütmis šarmantse juubila-

riga, kes tähistas sel sügisel 85. sünnipäeva. Energiast pakatav Voldemar pani meid mängleva kergusega üheskoos laulma. Tundsin, et mul on suur au seda teha koos maestroga. Arvan, et nii tundis veel mõnigi saalisviibija. Imetlesime jätkuvalt tema võrratut lauluhäält, humoorikaid vahetekte ja luuletusi. Südantsoojendavalt positiivne tunne pugus põue. Ehk kannab see tunne meid kaua.

Aitäh kõigile, kes aitasid ja panustasid päeva kordaminekusse.

SIRJE FEDJUK
korraldaja

Mart Saare muusika Kondase majas

Mart Saar oli ja on suur helilooja. Lõi ta klaveri- ja vokaalmuusikat nii solistile kui koorile. Kontsert laupäeva õhtupoolikul oli armas kingitus kuulajatele. Mart Saare muusikat tegid Olustvere segakoor Lehola, Suure-Jaani muusikakooli lapsed koos klaveriõpetajatega - Guldžahon Jussufi ja Jelena Sulamanidze - ning kaks külalist: Emily Ruus rahvusoperist ja EMTA klaveritüdeng Hannah Grete Verbeek.

Kuidas õnnestus? Mart Saar pole lihtne helilooja. Ta muusikaline keelemurre on omapärane, põlfooniline, improvisatsiooniline, omas ajas modernne, avangardne. Esitajalt nõuab lisaks tehnilisele meisterlikkusele võimet kaasa minna Saare-ilmaga, sisseelamist rahvamuusika maailma. Vastustasuks avaneb lõputu tee järjeste uute sügavuste poole, ka lihtne ja väike pala ei saa kunagi banaalseks või viimseni valmis. Avastada on nii tundeilma kui väljakutseid mõistusele.

Olustvere koor kandis ette varemgi lauldud palu Hüpasaare laulikult, oma Saarelt. Koori seest vaadates

ja proovitsükli läbiteinuna võin kinnitada, et õnnestus. Ja kehtib seesama: Saare muusika nõuab palju, lausa eneseületust, aga ka kingib rohkesti. „Laulik“ hõiskas, „Mardipeol“ lõi lusti, „Põhjavaim“ süvenes olemise sügavustesse. Ja kindel on, et järgmiselgi ülessoojendamisel avastavad nii dirigent kui lauljad samadest lauludest uusi võimalusi ja süvahoovusi.

Tunnustan õpetajate tööd väikeste pianistidega: lood olid mängijatega kooskõlas, küpsemise poole teel, õpetaja abiga ületati ka raskusi keerukamate taktide või käega juhtunud õnnetuse asjus. Peaasi, et harjutatud muusika pääseks kuulajate ette! Tublid mängijad olid Daniela, Helene Suvi, Martin, Leelo, Vivian, Nora ja Eliise, aitäh neile muusika eest! Mängitud palad kandisid pealkirju „Vaeslapse laul“, „Bagatell“, „Hetk“, „Etüüd“, „Männid metsas tantsisklevad“, „Prelüüd“, „Improvisatsioon“.

Laura Vainola kehastas muusikastuudiot kooliks kasvanud koosluse parimat töövilja: teadustajana ladus ja sõnakas, klaveri taga süve-

Suure-Jaani muusikakooli lapsed koos Jelena Sulamanidze (vasakul) ja Guldžahon Jussufiga (paremalt kolmas).

Guldžahon Jussufi ja Emily Ruus.

FOTOD: ERKI SEPP

nenud ja enesekindel. Muusikakooli on ta lõpetamas koguni kahel erialal - klaver ja plokkflööt.

Soololaulud helisesid Emily Ruusi metsosoprani ja

G. Jussufi klaverisaate koostöös võimsalt, Kondase maja sinise saali kammerlikkus oli ooperihäälele kitsaski. Mulle meeldis eriliselt piano „Hällilaulus“.

(mõlemad Eesti süüdist II), „Väikeses valsis“, „Ekspromtis“, „Eleegias“. Rahvaviisi rütmid ja intonatsioonid, improvisatsiooniline vabadus, mängurõõm - klaverilastele ja nende peredele oli nii palju teenitamist tulevikuks. G. Jussufi on Viljandimaal klaverimängu edendanud juba 30 aastat, Mustlas viimased 12.

Loodan südamest, et õpetajate plaan tuua lapsi tihedasti temaatiliste kavadega kuulajate ette toob muusikahuvilised ikka ja jälle kokku. Nii tähtis on selline kodune võimalus mängida koos kogenud kunstnikega päris kontserdil - mitte vaid eksamil või arvestusel. Ja meeles on ühe tippeduka viiuliõpetaja vastus küsimusele, kuidas ta valib välja andekad lapsed - et tegelikult valib ta hoopis vanemaid. Pere huvi pillilapse edendamise vastu määrab, kui kaugele jõutakse. Novembris on oodata Bachi-kava. Pange kalendrisse - **19. novembril kell 15 Kondase majas Suure-Jaanis**. Tuult tiibadesse, kool ja muusikalapsed!

MERIKE SAAREMETS,
organist

Spordi sügishooaeg sai käigu sisse

FOTOD: ERAKOGUST

Põhja-Sakala valla sportlastele on edukas ja sündmusterohke suvi läbi saanud, aga sügis tuleb sama tegus ja põnev.

Sügisene spordikalender on tihe, käima on läinud XXII Sürgavere võrkpallisarja mis on aasta-aastalt muutunud järjest populaarsemaks ja kus käiakse osalemas ka väljastpoolt meie maakonda. Arne Miileni poolt korraldatud turniir on saanud väga positiivset tagasisidet oma professionaalse ja ladusa korralduse eest, seda tõestab ka võistkondade suur huvi selle võrkpallisarja vastu.

Samuti alustas oma 20. juubelihooaega Põhja-Sakala valla võistlussari lauatenises. Osalejate suur arv on teinud sellest võistlusest meie valla ühe populaarsema sarja, suured tänud Kalevile ja Antile et sellist suurepärast üritust veate.

Ka rullsuusasarja leidis Võhmas oma viimase etapiga lahenduse. Heameel, et võrreldes eelmise aastaga liikus sari ka teistesse valla piirkondadesse, kaasates endaga Kõput ja Võhmat. Sarjal on kindlasti tulevikku, kuna peakorraldajal Rain Kuresool on endal peale kasvamas grupp entusiastlikke noori ja harrastajaid, kelle jaoks on see sari heaks väljundiks ja enne talve vormi testimiseks.

Tervisekoja ujumisbasseini alustas oma teist hooaega Põhja-Sakala valla kolme-etapiline ujumissari, mis on toonud ujumise juurde uusi selle spordiala harrastajaid ja mille tulemusena on võimalik hakata harrastama ujumistreeninguid treeneri näpunäidete järgi. Samuti on alates sellest sügisest võimalus Põhja-Sakala valla lastel, kes osalevad ükskõik millistel treeningutel, kord kuus pühapäeviti käia

Suure-Jaani Tervisekojas tasuta ujumas. Samuti on kõigil valla spordiklubidel viia läbi kord kuus üks tasuta treening noortele Tervisekoja ujulas.

Rattasõpradel oli põhjust rõõmustada, nimelt toimus oktoobri lõpus esimene Sakala tee rattasõit, distants oli 30 km ja rada kulges enamasti Sakala-Kurgja matkaradadel, aga rajameister Risto Valdmaa oli võistlejad üllatanud ka tehniliste laskumiste ja huvitavate singlitega, mis nii mõneleki osalejale tõi suure rõõmsa „naeratusel“, kuna rada erines tava kruusamaratonide kiiretest radadest. Kindlasti saab sellest üritusest ilus traditsioon, ettevalmistused järgmiseks Sakala tee rattasõiduks juba käivad ja esimesed mõttetalgudki on selles osas juba peetud.

Ka suusahooaeg ei ole enam kaugel ja sellega seoses on meil suusasõpradele häid

uudiseid, nimelt planeerime rajada Tervisekoja taha väikesel valgustatud suusaraja, mis oleks ca 1,2 km pikkune. Selleks et rada valmiks, planeerime korraldada 25. novembril suusaraja puhastamistalgu, sellekohane info tuleb õige pea.

Kohe-kohe avame ka Põhja-Sakala valla spordi koduLehekülje, mis hakkab kajastama kõiki valla spordisündmusi ja uudiseid koos pildimaterjalidega.

Meie valla spordiüritusi iseloomustab, et meil on palju erinevate alade võistlussarju, mis tähendab et tegevusi jätkub sügisest kevadeni ja valikut on seinast seinast. See näitab et sport meie vallas on tugeval järjel ja et meil on neid tublisid ja toredaid inimesi kes tahavad selliseid asju korraldada.

Ilusat sügist soovides

RAIVO NÕMM
sporditöö korraldaja

Suure-Jaani Tervisekoja tegemised

Anname teada, et seoses tervisekoda.ee kodulehe arendusega lisame sinna spordi- ja turismikalendri, seeläbi ootame kõikide spordi- ja turismiürituste infot e-posti aadressidele raivo@tervisekoda.ee või indrek@tervisekoda.ee. Kalendrisse lisamisel on kindel vorm, mille lisame kodulehele ning saadame vastavasisulise teavituse klubidele ja turismitegevõtetele.

Huvilised on oodatud turismi ümarlauale 16.11 kell 16 Suure-Jaani tervisekoja Hüpassaare saali.

● Jagame infot ja peame nõu ühise osalemise üle 2023. aasta turismimessidel – nimelt on toimumas nii Baltic Tour Riias kui Tourest Tallinnas.

● Kutsume külla Johan-Kristjan Kononov, kes räägib Viljandimaa arengukeskuse plaanidest.

● Tutvustame uue kodulehe võimalusi.

● Räägime ideest teha Soomaa ja Põhja-Sakala turismivõldiku asemel interaktiivne lauamäng.

Registreerimine indrek@tervisekoda.ee.

Tervisekoja ööspaad on hästi vastu võetud ning need hakkavad toimuma regulaarselt 2 korda kuus – novembrikuus toimuvad ööspaad 11. ja 25. novembril algusega kell 22. Ööspaad juhib õhtujuht, toimuvad lõbusad mängud, saunarituaalid ning saab nautida mõnusat muusikat ja kohvikku Kukemari hõrgutisi.

Olete oodatud!

PÕHJA-SAKALA VALLA LAHTISED MEISTRIVÕISTLUSED UJUMISES

19. novembril kell 11 • 10. detsembril kell 11

VANUSEKLASSID:

DISTANTSID:

T, P 2012 ja nooremad 25 m vabalt (10 a ja nooremad)
T, P 10-a ja nooremad 50 m vabalt (11 a ja vanemad)
T, P 11–12-aastased 50 m selili (11 a ja vanemad)
T, P 13–14-aastased 100 m kompleks
T, P kuni 18-aastased (11 a ja vanemad)
N, M 2007–1988
NV, MV 1987 ja vanemad

Võistluse algus kell 11.
Sissepääs ujulasse alates 9.45.

Eelregistreerimine kuni 3 päeva enne võistlust.
Individuaalselt registreerunutel saata e-kiri indrek@tervisekoda.ee (märkida nimi, täpne sünniaeg ja distantsid, millel soovid osaleda).

Koguduste teated

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Kõpu Peetri kogudus

Issand Jumal valmistas inimese, kes põrm on, mullast, ja puhus tema ninasse eluhinguse: nõnda sai inimene elavaks hingeiks. 1Ms 2:7

P, 13. novembril kell 11 armulauaga jumalateenistus.
P, 20. novembril kell 11 igavikupüha armulauaga jumalateenistus. Kirikuaasta lõpp.
T, 22. novembril kell 12 külatund Puiatu raamatukogus.
R, 25. novembril kell 15 kiriku altariseina pühitsemine ja tänujalvus Kõpu kirikus;
kell 16 konverents ja tänuüritus Suure-Kõpu mõisas;
kell 18 adventikontsert Suure-Kõpu mõisas:
Neeme Ots (trompet), Piret Randal (klaver).
P, 27. novembril kell 11 I adventi armulauaga jumalateenistus. Kõpu kihelkonna adventiküünla süütamine – laternad või küünlad adventitule koju viimiseks kaasa.
P, 4. detsembril kell 11 II adventi armulauaga jumalateenistus.

Ristimiste ja teiste kiriklike talituste, leerikursuse, hingehoiu või kiriku külastamise osas võtke palun ühendust õpetajaga!

Koguduse õpetaja Hedi Vilumaa.

Info 5348 5573, kopu@eelk.ee.

Veebiinfo: www.facebook.com/kopupeetri

Täname liikmeannetuste ja toetuste eest!

EELK Kõpu Peetri kogudus:

SEB EE161010302004842004; Swedbank EE662200221046240412.
EELK Kõpu Peetri kogudus, Pärnu mnt 1, Kõpu, Põhja-Sakala vald, 71201 Viljandimaa

Suure-Jaani Johannese kogudus

K, 2. novembril kell 16–19 hingedepäev: kirik avatud vaikselt palveks.
P, 13. novembril kell 14 armulauaga jumalateenistus.
P, 20. novembril kell 14 igavikupüha armulauaga jumalateenistus. Kirikuaasta lõpp.
P, 27. novembril kell 14 I adventi armulauaga jumalateenistus. Suure-Jaani kihelkonna adventiküünla süütamine – laternad või küünlad adventitule koju viimiseks kaasa.
kell 16 I adventiküünla süütamine tervisekoja ees.
E, 28. novembril kell 9.30 I adventi tund Sürgavere raamatukogus.
R, 2. detsembril kell 18 adventikontsert Suure-Jaani Kondase maja saalis: Virgo Veldi (saksofon), Lea Valiulina (klaver).
P, 4. detsembril kell 14 II adventi armulauaga jumalateenistus.

Ristimiste ja teiste kiriklike talituste, leerikursuse, hingehoiu või kiriku külastamise osas võtke palun ühendust õpetajaga!

Koguduse õpetaja Hedi Vilumaa.

Info: 5348 5573, suure-jaani@eelk.ee.

Veebiinfo: www.facebook.com/EELK-Suure-Jaani-kogudus

Täname liikmeannetuste ja toetuste eest!

SEB EE941010302008924009; Swedbank EE772200221058655147.
EELK Suure-Jaani kogudus, Järve 4, Suure-Jaani, Põhja-Sakala vald, 71503 Viljandimaa

Pilistvere Andrease kogudus

Igal pühapäeval jumalateenistus kell 13.
Kuu esimesel pühapäeval kaetud armulaud.

Koguduse vikaarvaimulik Andres Aaste, pilistvere@eelk.ee.

EELK Pilistvere kogudus tänab kõiki toetajaid ja annetajaid. Liikmemaksu saab tasuda või annetust teha EELK Pilistvere Andrease koguduse kontole Swedbank EE692200001120224888 või koguduse kantselise sularahas.

EELK Pilistvere Andrease kogudus

Pilistvere küla, Põhja-Sakala vald, 70502 Viljandimaa
tel 553 2789, pilistvere@eelk.ee

SUURE-JAANI
PEETER-PAULI
ÕIGEUSU KIRIKUS

Kirikuteated

13. novembril kell 10 asesteenistus.

27. novembril kell 10 liturgia

Dõimalikest muudatustest teavitame sotsiaalmeedias.

Restaureerimistödeks saab annetada Eesti Apostliku Õigeusu Kiriku arvele EE477700771003582595. Tulumaksu tagastamiseks lisada selgitusse isikukood ja märksõna „Annetus“. 100 ning enama euro annetajate nimed jääduks tatakse hõbetatud plaadil kiriku seinal.

Preester Roman (Roland) Tõnisson, tel 5349 2534, roman@eoc.ee

Õnnitlеме lapse sünni puhul!

Anna ja Maksõm Bezsonoval Kõpu alevikust sündis poeg **JAN**

Hanna-Ly Halmanil ja Algar Longel Olustvere alevikust sündis tütar **ALICE** Longe

Vira ja Vladyslav Stryzhakil Võhma linnast sündis poeg **MARK**

Keiu ja Meelis Lauril Kabila külast sündis poeg **JOHANNES**

Teele Tootsil ja Rainer Elbingul Vastemõisa külast sündis tütar **NORA** Elbing

KUULUTUSED

OÜ ESTEST PR **ostab metsa- ja põllumaad**. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee.

Ostan **nõukogude-aegseid VAZ sõiduautode kasutamata varuosi**. Võib pakkuda ka teiste markide kasutamata detaile ja dokumentideta VAZ sõidukit varuosadeks. Tel 5565 1952.

Värske **looduspuhas mesi** otse mesinikult. 8 €/kg; alates 5 kg on hind 7 €/kg ja kohale toomine Põhja-Sakala valla piires tasuta. Tel 5347 9520.

Ostame Eesti parima hinnaga kasvava metsa raieõigust. Küsi pakkumist juba täna! skpinvest.ee info@skpinvest.ee Tel: 551 5513, 550 0343.

Ostan **kasvava lepiku raieõigust**, ka väiksemad kogused. Kraavide, sihtide puhastus. Tel 5333 7526.

Suur tänu head annetajad, TARMO SIIMULA ja TARMO RIISK, kes te tõite seltsimajja läheneva talve küttepuud.

Koksvere maanaiste selts

Mälestame ja avaldame kaastunnet

MAIMO KÕKS
31.05.1946 – 26.09.2022
Olustvere alevik

VIRGE AUN
30.07.1969 – 30.09.2022
Saviaugu küla

SILVIA VABAMÄE
22.12.1932 – 05.10.2022
Suure-Jaani linn

ELNO TEEARU
28.08.1940 – 06.10.2022
Kuhjare küla

ENNO KELL
17.01.1930 – 07.10.2022
Lemmakõnnu küla

KARL LIPPAND
05.03.1947 – 09.10.2022
Metsküla

KAIT KULLERKUPP
25.09.1959 – 09.10.2022
Suure-Jaani linn

SAIMA KUKK
20.01.1937 – 10.10.2022
Suure-Jaani linn

UNO TOMSON
31.01.1947 – 24.10.2022
Uia küla

LJUBA ESS
18.03.1951 – 24.10.2022
Koksvere küla

ÜLLEVOOLAID
22.01.1964 – 26.10.2022
Kirivere küla

Õnnitlеме novembrikuu sünnipäevalapsi!

96	MEETA LOIM	27.11	Vastemõisa küla	83	ILME KALDOJA	18.11	Suure-Jaani linn
					ELVI RIIM	28.11	Võhma linn
95	HARRI SALUSTE	12.11	Supsi küla		ELVI TUGEVIUS	29.11	Reegoldi küla
					MAIRE ÖUN	30.11	Kõo küla
94	SINAIDA KARTSEPP	6.11	Kõpu alevik	82	KAJA LUTSIUS	4.11	Olustvere alevik
	ARNOLD VARES	8.11	Kõpu alevik		ELLE ARUKASK	8.11	Ängi küla
	INGRID VÄLJA	25.11	Võhma linn		AADU NOOT	10.11	Sürgavere küla
					AGO SALUSTE	21.11	Vastemõisa küla
93	LEONIDA ROOSMAN	1.11	Koksvere küla		ELLE ROOSAAR	28.11	Olustvere alevik
91	LEIDA KOPPEL	4.11	Võhma linn	81	SILVI ARR	2.11	Reegoldi küla
	VALVE SUKK	29.11	Kõidama küla		MARJE PAAS	6.11	Suure-Jaani linn
					ELMET KALDA	8.11	Võhma linn
					RAUL SAAREPERA	25.11	Olustvere alevik
90	SULEV SILLAMÄE	3.11	Jaska küla	80	LAINA ALTMÄE	12.11	Võhma linn
	AINO-ALISE ROHILA	21.11	Vastemõisa küla		LAINA VAHTRA	15.11	Suure-Jaani linn
	UNO RIISALO	22.11	Kõpu alevik				
89	MARTHA LAND	9.11	Suure-Jaani linn	75	TIIA PUNGAS	3.11	Võhma linn
	ANITA ARUMÄE	27.11	Võhma linn		MATI KITSE	9.11	Aimla küla
					ANTS KIVISILD	16.11	Epra küla
87	HELGA PIISKOP	5.11	Võhma linn		KALJO MÄLL	17.11	Võhma linn
	KOIDU LAISAAR	9.11	Suure-Jaani linn		EHA JOHANSON	19.11	Kobruvere küla
	LAVRIDA AINSALU	13.11	Suure-Jaani linn		JÜRI SCHVEDE	23.11	Jaska küla
	ELVI PALS	18.11	Loopre küla		JAAK KIPPER	24.11	Kangrussaare küla
					VELLO ALEKSEJEV	25.11	Suure-Jaani linn
86	SILVIA LIPAND	4.11	Suure-Jaani linn	70	TATJANA MÄKINEN	1.11	Munsi küla
	LINDA LEMMATS	12.11	Suure-Jaani linn		MARET VALLISTU	2.11	Mudiste küla
	KALEV VÕITLA	20.11	Kootsi küla		JÜRI MIKKOR	8.11	Suure-Jaani linn
	LEILI RAJAMÄE	27.11	Sürgavere küla		ARVO OTS	16.11	Võhma linn
85	REET SIMRAL	7.11	Pilistvere küla		LJUDMILA UIBA	21.11	Reegoldi küla
	SILVI KULP	7.11	Võhma linn		SIRJE KIVIRAND	24.11	Olustvere alevik
	MILVI LÕHMUS	11.11	Võhma linn		ANITA TÕNUMAA	24.11	Vihni küla
	KALEV ALLE	13.11	Lahmuse küla	65	INGRIT KOMMUSAAR	1.11	Kõo küla
	LINDA TÜRNER	13.11	Navesti küla		MAI TÕNISSON	3.11	Vastemõisa küla
	ANTS KUUSIK	17.11	Kõidama küla		ANNE LINNAMÄGI	6.11	Suure-Jaani linn
	ANTS ANIMÄGI	25.11	Kõidama küla		RIINA MANKIN	10.11	Suure-Jaani linn
84	MILVI SALUSTE	4.11	Võhma linn		HEITI PIIR	11.11	Suure-Jaani linn
	AINO PIIR	7.11	Põhjaka küla		ALEKSEI REIMAL	19.11	Olustvere alevik
	ANTS-PÄÄRU MÜÜR	14.11	Karjasoo küla		EHA LAAMAN	19.11	Võhma linn
	NIINI VESKIOJA	16.11	Sürgavere küla		SULEV ANVELT	23.11	Koksvere küla
	MARET REINART	19.11	Vastemõisa küla		EVI PUTROLAINEN	24.11	Suure-Jaani linn
	VAIKE TAMM	24.11	Võhma linn		TAIMI ISRAEL	26.11	Võhmassaareküla
	ENDEL VAINARU	25.11	Ängi küla		MARIT ALLIKSAAR	27.11	Võhma linn

AS Suure-Jaani Haldus otsib JÕULUKUUSKI
Kõppu, Suure-Jaani ja Vastemõisa.

Sobib minimaalselt 15-meetrine kuusk, millele saab kraanaga ligi.

Informatsioon on teretulnud:
Aivar Veeperv, tel 515 7662
Lembit Kruuse, tel 507 2056

**METSAKINNISTUD,
PÕLLUD,
KAITSEALL OLEVAD
KINNISTUD**

AUS HIND TEIE KINNISTULE
TARTUMETSALT

5557 7007
janno@tartumets.ee

LEOLE

Ilmub üks kord kuus
Ootame materjale hiljemalt eelneva kuu 26. kuupäevaks.
Toimetajal on õigus teksti redigeerida ja lühendada.

Toimetus Lembitu pst 42,
Suure-Jaani linn, Põhja-Sakala vald.
Toimetaja Angela Härm
Telefon 5342 8717.
E-post: leole@pohja-sakala.ee

Küljendus: Merike Kask
Trükk: OÜ Vali Press
Pajusi mnt 22, Põltsamaa.
Telefon 776 8871.

Reakuulutus kuni 200 tähemärki:
eraisikule 5 €, ettevõtjale 10 €.
Reklaamkuulutus 9x5 cm:
valmiskujundatud 20 €,
koos kujundamisega 25 €.
Õnnitlus, kaastundeavaldus,
mälestuskuulutus, jõulutervitus 5 eurot.
Reklaam üks A3 lehekülj 800 €

PULBERVÄRVIMINE ON KESKKONNA-SÕBRALIK JA ÕKONOOMNE LAHENDUS!

Must metall
Alumiinium
Tsinkmetall
Värvad, aiad, piirded, veljed, konstruktsioonid jne

Pulbervärvitava detaili/toote max mõõdud: kõrgus 2,6 x laius 0,95 ja pikkus 8,1 m.
Liivapritsi teenusega saame puhastada ka suuremaid osasid/tooteid. Vedelvärvimine kokkuleppel.
NB! Kõik meie seadmed on statsionaarsed! Võtame vastu nii suuri kui ka väiksemaid töid.

ECODUST
KESKKONNASÕBRALIK VÄRVIMIS
TEENUS

Põhja-Sakala vald
Lõhavere küla
Taevere tee 15

Ando Tabur
5630 1599
andotabur@gmail.com
EcoDust

www.ecodust.ee

KAEVETEENUS

8-tonnise kopaga

PUISTEMATERJALIDE MÜÜK

- LIIV • KILLUSTIK • SÕELMED •
- LÕODUSLIK JA PURUSTATUD KRUUS •
- SÕELUTUD JA SÕELUMATA MULD •

VEOTEENUS

HM WISE

VÕTA MEIEGA ÜHENDUST:

heigo@hmwise.ee
+372 5903 1250

SILMADE KONTROLL JA PRILLIDE MÜÜK

16. novembril alates 10st
VÕHMA TEENUSKESKUSES

Etteregistreerimine telefonil 5323 2454

- * kuivasilmatest
- * silmarõhu mõõtmine
- * optilised päikeseprillid

Silmade kontroll 20€, prillistjale TASUTA!

Õhksoojuspumpade Müük ja paigaldus

THE PILOT SERIES
Monoblock DC Inverter Heat Pump

DHW Heating/Cooling Air Source Heat Pump Expert

WiFi

telefon: 5878 4838
jorma@newenergy.ee
newenergy.ee

Võtan vastu tellimusi TOIDUKARTULITELE. Kojuvedu.

Tel 520 5578 Silver

ÕHKSOOJUSPUMPADE MÜÜK PAIGALDUS HOOLDUS

KLIIIMAPARTNER.EE ☎ 5184429

KOKSVERE SELTSIMAJAS

3. detsembril 2022
kell 11- 15

JÕULUMÜÜK.

Kohalik käsitöö, koogid, pirukad ja joogid.

Kell 13 KONTSERT, esinevad Kirivere kooli õpilased.

Info tel 5648 2547 Tiina Leis
5394 1701 Ille Riisk

26. novembril 2022

35. PILISTVERE KIHELKONNAPÄEV

"Kuula!"

kell 15 Mälestusküünalde süütamine kalmistul

kell 16 Jumalateenistus talve-kirikus, teenivad Andres Aaste ja Ele Millistfer

kell 18 Rahvamajas ISETEGEVUSLASTE KONTSERT

kell 20 **TANTSUÕHTU** ansambliga Nukker Kukeke
Tantsuõhtu pilet 5€ esinejatele tasuta
Toimub oksjon!
Avatud baar

Koostööpartnerid:
Põhja-Sakala Vald, Põhja-Sakala Kultuurikeskus, Türi vald, Järva vald

Advendiküünla süütamine

Suure-Jaanis Tervisekoja ees
Võhmas bussijaama platsil

27. NOVEMBRIL
KELL 16.00

STRANITZKY JA RAHMUSKÄNGELANE

ETENDUS ON 2 VIKTORYGA VÄHEAJAL AVATUD KOHVIK

FRIDRICH DÖRNNMATT

LAVASTAJA TAPMO KOLLE

KIRJUTAJA JÄNNE VAABLA

LAVAL AINUVÄÄRNE DEANA TULL ELLEN DAALITS INERD LEST JUTA KALLIS KEITO LERISTE KÄPOL LERISTE KÄTLIN VÕNARU LEA KRASS MARTIN TILDBERG REISO VIKS

PILISTVERE RAHVAMAJAS

13. NOVEMBRIL (P)
KELL 15.00

PILET: 10.-/8.-

PILISTVERE RAHVAMAJAS

JÕULUTURNIIR MALES

PÜHAPÄEVAL, 4. DETSEMBRIL
ALGUS KELL 11

Eesti Maleliit

POHJA-SAKALA VALD

Olete oodatud ja palutud
reedel, 25. novembril 2022

KÕPU ALTARISEINA AVAMISELE

kell 15 TÄNUPALVUS JA ALTARISEINA PÜHITSEMINE
Kõpu kirikus

kell 16 mini-konverents "Kõpu aarded korda ja särama!" ning tänuüritus Suure-Kõpu mõisas

kell 18 ADVENDIKONTSERT
Suure-Kõpu mõisas

Sissepääs tasuta, annetused Kõpu kiriku altariseina korrastamise heaks